

Geen Nieuws is Goed Nieuws?

Het Effect van Lezen over Ideologische
Polarisatie op Affectieve Polarisatie

Susan van Renssen 743520

Erasmus Universiteit Rotterdam

Master Polarisatie, Democratie & Samenleving

Begeleider: Prof. dr. W. de Koster

Tweede lezer: Dr. T.E. Emery

Woordenaantal: 9981

Juni 2025

Abstract

In Nederland is de afgelopen jaren sprake van een toenemende ervaren polarisatie. Dit lijkt voornamelijk zichtbaar in de vorm van affectieve polarisatie, oftewel: negatieve gevoelens richting andersdenkenden. Deze polarisatie is ook in mediaberichtgeving zichtbaar. Eerder onderzoek suggereert dat media-aandacht over verdeeldheid tussen politieke partijen kan bijdragen aan het vergroten van affectieve polarisatie. In deze scriptie wordt onderzocht of dit ook het geval is bij ideologische tegenstellingen in het immigratiedebat. Met een experimenteel surveyonderzoek ($n = 265$) is getoetst of het lezen van een nieuwsbericht waarin het immigratiedebat als sterk verdeeld wordt neergezet, leidt tot een toename in affectieve polarisatie. Op basis van de sociale identiteitstheorie werd verwacht dat respondenten na het lezen van een nieuwsbericht over polarisatie negatiever zouden kijken naar andersdenkenden. De resultaten lieten echter geen significant effect van het lezen hierover zien op affectieve polarisatie. Ook is er geen modererend effect gevonden van de stelligheid van iemands mening over immigratie. In een reflectie op de resultaten wordt stilgestaan bij mogelijke verklaringen voor het uitblijven van het verwachte effect, waaronder de samenstelling van de steekproef.

Kernwoorden: affectieve polarisatie, ideologische polarisatie, immigratie, mediaberichtgeving, sociale identiteit

Inleiding

De zorgen over polarisatie in Nederland nemen toe (Dekker & Den Ridder, 2022). Mensen ervaren een maatschappelijke verandering waarin meningen extremer en harder worden geuit, wat bij velen tot ergernis leidt (Miltenburg et al., 2022). Polarisation wordt over het algemeen als negatief ervaren, onder andere omdat het wordt gezien als een bedreiging voor de cohesie in de samenleving (Keijzer & Mepham, 2021). Vooral affectieve polarisatie lijkt toe te nemen. Dit verwijst naar de mate waarin mensen negatieve gevoelens koesteren tegenover burgers met andere politieke opvattingen (Harteveld, 2022). Affectieve polarisatie heeft verschillende gevolgen voor het functioneren van de democratie. Enerzijds kan het leiden tot een hogere opkomst bij verkiezingen en betrokkenheid bij de politiek (Harteveld & Wagner, 2023). Anderzijds brengt affectieve polarisatie voornamelijk negatieve effecten met zich mee. Zo kan het zorgen voor intolerantie naar andere groepen en het vermijden van andersdenkenden (Harteveld, 2022). In extreme gevallen kan sterke affectieve polarisatie zelfs geweld legitimeren of ertoe kunnen leiden dat burgers verkiezingsuitslagen verwerpen (Harteveld & Wagner, 2023; Jakli, 2023; Van Erkel & Turkenburg, 2022).

De toegenomen ervaren polarisatie weerspiegelt zich ook in de groeiende media-aandacht voor dit fenomeen (Dekker, 2022; Levendusky & Malhotra, 2016). Zo werd de term *polarisatie* in Nederlandse kranten- en nieuwsartikelen in 2023 tien keer vaker gebruikt ten opzichte van 2014 (Brummel et al., 2023). Deze toenemende interesse voor het onderwerp lijkt niet zonder gevolgen. Onderzoek uit de Verenigde Staten stelt dat berichtgeving over polarisatie kan bijdragen aan verdere polarisatie (Levendusky & Malhotra, 2016). Wanneer media de nadruk leggen op polarisatie worden negatieve gevoelens richting de *outgroup*, oftewel de groep waar iemand zich niet mee identificeert, versterkt. Die groep lijkt niet bereid te zijn tot het sluiten van compromissen, terwijl dat juist als een essentiële democratische waarde wordt gezien. Dit kan ervoor zorgen dat de afkeer van politieke tegenstanders toeneemt. Theorieën over groepsgedrag stellen dat mensen geneigd zijn de *outgroup* te straffen voor hun gedrag, terwijl ze leden van de eigen groep veelal ontzien (Levendusky & Malhotra, 2016).

Er wordt dus een effect verondersteld van berichtgeving over polarisatie op affectieve polarisatie. Het eerdergenoemde onderzoek vond plaats in de Verenigde Staten (VS), waar sprake is van een sterke politieke tweedeling (Dekker & Den Ridder, 2022). In tegenstelling tot de VS, waar affectieve polarisatie zich duidelijk manifesteert tussen twee partijen, zijn de scheidslijnen in een meerpartijstelsel zoals die van Nederland minder eenduidig (Iyengar et al., 2019; Kloosterboer & Peels, 2024). Dit maakt het lastiger om affectieve polarisatie te meten aan de hand van partijbeoordelingen (Harteveld, 2021). Bovendien blijken gevoelens richting politieke partijen vaak gericht op de politieke elite, terwijl zorgen over polarisatie juist gaan over hoe burgers onderling met elkaar omgaan (Harteveld, 2021; Druckman & Levendusky, 2019). In Nederland lijkt affectieve polarisatie vooral te ontstaan bij ideologische afstand, waarbij met name culturele thema's tot sterke emoties en verdeeldheid kunnen leiden

(Harteveld, 2021). In dit onderzoek wordt daarom gekozen voor een andere benadering, die beter aansluit bij de Nederlandse context. In plaats van partijvoorkeuren wordt affectieve polarisatie gemeten aan de hand van houdingen tegenover andersdenkenden. Daarmee wordt een invalshoek onderzocht die in eerder onderzoek onderbelicht is gebleven.

Affectieve polarisatie ontstaat vaak rondom onderwerpen die op dat moment als maatschappelijk urgent worden ervaren (Harteveld, 2022). In de afgelopen decennia hebben voornamelijk culturele thema's een centrale plek ingenomen in het publieke debat (Achterberg, 2006). Wanneer een thema prominent op de politieke agenda staat en een kloof vertegenwoordigt in de samenleving, ontstaat groepsdenken en kan affectieve polarisatie ontstaan (Harteveld, 2021; Iyengar & Westwood, 2015). Eind 2024 werd immigratie en integratie het vaakst genoemd als belangrijkste maatschappelijke zorg. Het onderwerp leidt in Nederland voor veel verdeeldheid en onbegrip richting andersdenkenden (Miltenburg et al., 2024). In de afgelopen jaren is immigratie een steeds meer omstreden thema geworden (Kuppens et al., 2020). Deze ontwikkeling maakt immigratie een relevant onderwerp om mee te onderzoeken of berichtgeving bijdraagt aan affectieve polarisatie.

Door te focussen op affectieve polarisatie tegenover mensen met een ander ideologisch standpunt over immigratie, in plaats van andere partij-identificatie, wordt een nieuwe invalshoek toegevoegd aan bestaande studies over mediaberichtgeving en polarisatie. De onderzoeksvraag daarbij luidt: *Wat is het effect van lezen over ideologische polarisatie rondom immigratie op houdingen richting andersdenkenden?*

Deze vraag wordt beantwoord met een experimenteel surveyonderzoek. Door het lezen van verschillende mediaberichten door een controle- en behandelgroep zal dit effect worden onderzocht. Respondenten zullen willekeurig een nieuwsbericht toegewezen krijgen. In de ene groep lezen deelnemers een artikel waarin het Nederlandse immigratiedebat als sterk gepolariseerd wordt beschreven, terwijl de andere groep een bericht leest met daarin alleen feitelijke informatie over immigratie (waarin polarisatie niet wordt genoemd). Vervolgens krijgen de deelnemers vragen over hoe ze kijken naar mensen met een andere mening binnen het immigratiedebat. Door de resultaten van beide groepen met elkaar te vergelijken, kan worden vastgesteld of het lezen over ideologische polarisatie een effect heeft op affectieve polarisatie.

Affectieve polarisatie en de rol van mediaberichtgeving

Polarisatie kent verschillende vormen, waarvan ideologische en affectieve polarisatie de meest bekende zijn. Ideologische polarisatie richt zich op inhoudelijke politieke meningsverschillen en wordt vaak gezien als een trend waarbij tegenstellingen door de jaren heen steeds scherper worden (Harteveld, 2022). Van deze trend lijkt echter geen sprake te zijn in Nederland. Er is geen toename in ideologische polarisatie zichtbaar (Dekker, 2022). Toch ervaren mensen wel in grote mate een toename in polarisatie, wat het relevant maakt om verder te kijken dan alleen de inhoudelijke standpunten (Miltenburg et al., 2022). Tot de introductie van de term affectieve polarisatie werd polarisatie voornamelijk begrepen als ideologische verschillen tussen groepen mensen.

Affectieve polarisatie richt zich niet zozeer op inhoudelijke meningsverschillen, maar op negatieve gevoelens en afkeer richting mensen met andere politieke overtuigingen (Harteveld, 2022). Onderzoek toont aan dat mensen met verschillende partij-identificaties een sterk wantrouwen en afkeer kunnen voelen tegenover een andere groep, zelfs wanneer hun beleidsvoorkeuren niet ver uit elkaar liggen (Iyengar et al., 2012). Over de daadwerkelijke stijging in affectieve polarisatie in verschillende landen bestaat geen eenduidig beeld (Dekker, 2022). In Nederland lijkt op de korte termijn een lichte toename in affectieve polarisatie zichtbaar, maar de meest drastische stijging is te zien in de Verenigde Staten, waar burgers steeds negatiever kijken naar politieke tegenstanders (Harteveld, 2022; Wagner, 2021).

In dit theoretische deel wordt eerst het onderliggende mechanisme van affectieve polarisatie uiteengezet. Vervolgens wordt besproken hoe berichtgeving over polarisatie hierop van invloed kan zijn. Door specifiek te focussen op het meerpartijstelsel en de rol van ideologische verschillen in Nederland, wordt beargumenteerd dat affectieve polarisatie niet per se gebonden hoeft te zijn aan politieke partijen. Dat is een aspect dat in de bestaande literatuur nauwelijks aandacht krijgt. Tot slot wordt onderbouwd waarom immigratie als casus is gekozen en waarom dit thema bijzonder geschikt is om het veronderstelde mechanisme te onderzoeken.

Sociale identiteit

Het concept affectieve polarisatie vindt zijn oorsprong in de sociale identiteitstheorie. Deze theorie stelt dat conflicten tussen groepen niet alleen voortkomen uit ‘realistische dreigingen’ zoals economische competitie, maar ook uit psychologische processen van sociale identificatie en groepsverschillen (Tajfel & Turner, 1986). Mensen hebben een ‘*ingroup bias*’, wat betekent dat ze geneigd zijn hun eigen groep (*ingroup*) positiever te beoordelen dan de groep waartoe ze niet behoren (*outgroup*). Een groep kan worden gezien als een verzameling individuen die zichzelf identificeren als lid van dezelfde sociale categorie. Anderen kunnen dan, afhankelijk van overeenkomsten of verschillen, worden geclassificeerd als ‘beter’ of ‘slechter’ (Tajfel et al., 1979).

Mensen hebben de neiging zich te vergelijken met andere sociale groepen. Vanwege de behoefte van een positief zelfbeeld kan bevoordeling van de *ingroup* ontstaan (Tajfel & Turner, 1986; Tiemeijer, 2022). Dit mechanisme van groepsdenken zorgt ervoor dat mensen grotere verbondenheid, compassie en empathie voelen voor leden van hun eigen groep (Tiemeijer, 2022). Het negatief beoordelen van de *outgroup* is vooral zichtbaar wanneer mensen het idee hebben dat er sprake is van een conflict tussen twee groepen of er een grote afstand zichtbaar is (Enders & Armaly, 2018; Mason, 2018). Hoe groter de ervaren polarisatie is, hoe negatiever het beeld van de *outgroup*.

Mensen kunnen grote polarisatie ervaren over thema's waar relatief weinig inhoudelijke verschillen zichtbaar zijn (Enders & Armaly, 2018). Dit komt onder andere omdat de mate waarin mensen het oneens zijn met elkaar vaak wordt overschat (Kenyon, 2014). Een reden daarvoor is dat mensen vaak stereotyperende beelden hebben over andere groepen. Die stereotypen gaan vaak over ongewenste eigenschappen en doen lijken alsof de ander extremer is dan dat in werkelijkheid het geval is, wat leidt tot een perceptie van grotere verdeeldheid (Ahler, 2014).

Berichtgeving over polarisatie

Mensen ervaren polarisatie in toenemende mate en dat is ook zichtbaar in mediaberichtgeving (Brummel et al., 2023). Deze ontwikkeling roept de vraag op in hoeverre polarisatie zou kunnen worden gevoed door media-aandacht. Berichtgeving over polarisatie kan immers de perceptie van verdeeldheid versterken. Levendusky & Malhotra (2016) onderzochten dit effect van berichtgeving over polarisatie. Dat deden ze door een deel van de respondenten een gefabriceerd krantenartikel te laten lezen waarin het electoraat werd afgeschilderd als diep ideologisch gepolariseerd en verdeeld tussen de twee dominante partijen. Een ander deel van de respondenten kreeg dat niet te lezen. Door het verschil te meten vonden ze twee, op het eerste oog, tegenstelde effecten. Het lezen over polarisatie leidde tot een verkleining van ideologische polarisatie maar tot een vergroting van de affectieve polarisatie. Beide effecten komen voort uit de neiging om polarisatie als iets negatiefs te zien.

Die negatieve gevoelens zorgen er namelijk allereerst voor dat mensen berichten over polarisatie ervaren als een '*anti-cue*', waardoor ze hun eigen standpunten over bepaalde kwesties matigen en de ideologische polarisatie wordt verkleind (Levendusky & Malhotra, 2016). De affectieve polarisatie wordt daarentegen juist vergroot. Dat komt allereerst doordat polarisatie wordt ervaren als onbeschaafd en een schending van normen als: compromis, gematigdheid en beleefdheid. Het schenden van die normen door de *outgroup* zorgt ervoor dat die partij in een negatief daglicht wordt gezet. Negatieve affectie wordt namelijk vooral zichtbaar wanneer mensen de tegenpartij evalueren, mensen rekenen het hun eigen groep minder aan wanneer zij zich schuldig maken aan polarisatie (Levendusky & Malhotra, 2016).

Daarnaast kunnen negatieve stereotypen versterkende rol spelen. Door te lezen over polarisatie kan het idee ontstaan dat de *outgroup* extremer is dan dat daadwerkelijk het geval is. Dit kan bestaande negatieve

vooroordelen over de *outgroup* bevestigen en versterken (Levendusky & Malhotra, 2016). Dit, in combinatie met dat de *outgroup* niet bereid lijkt tot het sluiten van compromissen, zorgt voor een vergroting in affectieve polarisatie.

Een ander aspect waardoor media-aandacht over polarisatie kan bijdragen aan affectieve polarisatie, is de verspreiding van zogenoemde ‘polariserende normen’. Mensen zijn geneigd zich te conformeren aan wat zij als de dominante sociale norm beschouwen (Peters, 2021). Wanneer polarisatie wordt neergezet als een wijdverspreid fenomeen kan dit ertoe leiden dat mensen zich op een manier gaan gedragen die affectieve polarisatie versterkt.

Affectieve polarisatie in een meerpartijenstelsel

Veel onderzoek naar affectieve polarisatie richt zich op de Verenigde Staten (Wagner, 2021). Studies in andere landen met andere politieke systemen zijn beperkt, wat het lastig kan maken uitkomsten te generaliseren naar die contexten. Polarisatie kan namelijk anders functioneren in verschillende politieke contexten en vereist dan ook een andere onderzoeksaanpak (Wagner, 2021). Een belangrijke factor voor polarisatie in de VS is de grote mate van partij-identificatie en sterk gesorteerde identiteit langs politieke partijlijnen (Iyengar et al., 2019; Kloosterboer & Peels, 2024). In de VS vormt een politieke partij een belangrijke sociale identiteit. Omdat er slechts twee dominante partijen zijn, ontstaat er zo een duidelijke scheiding tussen iemands *ingroup* en *outgroup* (Iyengar & Westwood, 2015).

De mate waarin iemand zich identificeert met een partij (of ander soort groep) speelt een belangrijke rol bij affectieve polarisatie. Een voorwaarde van de *ingroup bias* is namelijk dat mensen zich bewust zijn van hun sociale categorisatie en deze hebben geïnternaliseerd. Wanneer mensen zichzelf en anderen indelen in sociale categorieën, ontstaan er *ingroups* en *outgroups* (Tajfel et al., 1979). Het effect van berichtgeving over polarisatie is dan ook afhankelijk van of iemand zich identificeert met de beschreven groepen. Een sterke identificatie met de eigen groep leidt tot een sterkere afwijzing van de *outgroup* (Peters, 2021; Tiemeijer, 2022).

In de VS is affectieve polarisatie relatief eenvoudig te onderzoeken door te kijken naar houdingen ten opzichte van de twee dominante partijen. In een meerpartijenstelsel is een meting van affectieve polarisatie complexer (Wagner, 2021). Wanneer er meerdere partijen zijn is het onderscheid tussen *ingroup* en *outgroup* namelijk minder eenduidig en is affectieve polarisatie minder binair (Harteveld, 2021). Partijen onderscheiden zich van elkaar op meerdere dimensies en mensen kunnen positieve gevoelens hebben richting meerdere partijen. Affectieve polarisatie kan niet worden gereduceerd tot een tegenstelling tussen twee politieke blokken, wat ingewikkeld kan zijn voor het onderzoeken ervan (Harteveld, 2021; Dahlberg, 2009). Sommige onderzoekers beperken hun analyse tot de meest geliefde en meest gehate partij, maar daarmee wordt de complexiteit van een meerpartijenstelsel niet volledig meegenomen (Van Erkel & Turkenburg, 2022). Een andere benadering is om houdingen tegenover alle partijen te meten, maar daar komen complexere meetkwesties bij kijken (Wagner, 2021).

Daarnaast zijn er ook andere nadelen bij het meten van polarisatie aan de hand van houdingen richting politieke partijen. Onderzoek laat namelijk zien dat wanneer mensen worden gevraagd naar hun gevoelens over een partij, ze eerder denken aan de politieke elite van die partij dan haar aanhangers. Mensen hebben overwegend negatieve gevoelens richting de elite van een partij (Areal & Harteveld, 2024; Druckman & Levendusky, 2019). Aangezien zorgen over polarisatie vaak gaan over de sociale gevolgen, zoals minder contact met andersdenkenden, discriminatie en intolerantie, kan een focus op partijbeoordelingen een vertekend beeld geven van hoe de samenleving onderling verdeeld is (Harteveld, 2021). Mensen ervaren politieke partijen (en dus de elite) namelijk negatiever dan hun kiezers (Druckman & Levendusky, 2019; Harteveld, 2021). Partijbeoordelingen blijken niet altijd een betrouwbare maatstaf omdat ze bepaalde aspecten van polarisatie kunnen over- of onderschatten (Harteveld, 2021; Wagner, 2021).

Ideologische verschillen

Harteveld (2022) stelt dat Nederlanders vooral affectieve polarisatie ervaren richting mensen die ideologisch verder van hen afstaan, in plaats van richting specifieke politieke partijen. Een vergelijking tussen Europese landen laat zien dat Nederland, op basis van partijbeoordelingen, het minst affectief gepolariseerde land is (Reiljan, 2020). Harteveld (2022) onderzocht dit in Nederland met behulp van thermometer-scores en vond dat de koudste gevoelens werden gereserveerd voor politieke tegenstanders met afwijkende standpunten over thema's als gender, immigratie en sociale zekerheid. Dit contrast in gevoelens was sterker dan het traditionele links-rechtsverschil. Dit sluit aan bij de bredere bevinding dat ideologische afstand een voorspeller is van affectieve polarisatie (Harteveld, 2021).

Van Erkel & Turkenburg (2022) vinden in hun onderzoek iets vergelijkbaars, namelijk dat wanneer een partij ideologisch verder af staat van een respondent, de affectieve polarisatie groter wordt. Zij stellen dat vooral ideologische verschillen hierin van belang zijn. Dit suggereert dat affectieve polarisatie ook kan optreden zonder directe verwijzing naar politieke partijen. Een identiteit gebaseerd op een gedeelde politieke overtuiging zou al affectieve polarisatie kunnen veroorzaken. Onderzoek naar de impact van berichtgeving over polarisatie zou zich dan ook minder moeten richten op partijvoorkeuren en meer op houdingen tegenover ideologisch andersdenkenden. Voor deze benadering is dan ook gekozen in dit onderzoek. Hiermee wordt een perspectief gehanteerd dat in de bestaande literatuur zelden voorkomt, maar op basis van de onderliggende mechanismen wél te verwachten is: dat affectieve polarisatie kan plaatsvinden op basis van ideologische standpunten. Volgens de sociale identiteitstheorie zou lezen over polarisatie groepsdenken versterken, wat leidt tot een toename van negatieve gevoelens richting andersdenkenden en dus een toename in affectieve polarisatie.

Casus: Immigratie

Er is natuurlijk niet zoiets als 'de andersdenkende burger'. Ideologie is multidimensionaal en er zijn veel thema's waarop mensen van mening verschillen (Harteveld, 2021). Grofweg kan er een onderscheid

worden gemaakt tussen economische en culturele vraagstukken, waarbij in de afgelopen decennia voornamelijk de culturele thema's een centrale rol spelen in het maatschappelijk debat (Achterberg, 2006). Onderzoek wijst uit dat juist culturele kwesties, zoals multiculturalisme of nationale identiteit, een sterke voedingsbodem vormen voor affectieve polarisatie (Gidron et al., 2023; Hartevelt, 2021). Gidron et al. (2022) stelt dat de toename in affectieve polarisatie in de afgelopen decennia grotendeels te wijten is aan culturele tegenstellingen. Dit zou komen doordat culturele kwesties in sterkere mate verbonden zijn met morele overtuigingen, waardoor ze meer verdeeldheid zaaien (Hartevelt, 2021).

Voor het ontstaan van affectieve polarisatie, moet er sprake zijn van een thema dat een kloof vertegenwoordigt in de samenleving (Iyengar & Westwood, 2015). Dit creëert namelijk duidelijke groepen die elkaar iets kunnen verwijten. Wanneer mensen onzekerheid en zorgen ervaren over kwesties die hun leven raken, identificeren ze zich sterker tot de groepen waartoe zij zichzelf rekenen (Tiemeijer, 2022). Hoe saillant een thema, hoe sterker de groepsidentificatie (Han, 2023). Een thema dat in Nederland zorgt voor veel verdeeldheid en zorgen is immigratie (Miltenburg et al., 2024). Opvattingen over immigratie verdelen de samenleving, omdat ze samenhangen met visies op globalisering, multiculturalisme, autoritarisme en nationalisme (Renström et al., 2021). Dit is dan ook een van de thema's die in Nederland voor de meest negatieve gevoelens richting andersdenkenden zorgt (Hartevelt, 2021).

Hoewel houdingen ten opzichte van immigratie de afgelopen jaren relatief stabiel zijn gebleven en er dus geen sprake lijkt van ideologische polarisatie, ervaren mensen wel een sterke polarisatie rondom dit thema (Miltenburg et al., 2024; Simonsen & Bonikowski, 2022). Dit kan betekenen dat de ervaren polarisatie sterker toeneemt dan de daadwerkelijke ideologische afstand. Wanneer een bepaald cultureel thema prominenter wordt op de politieke agenda, neemt groepsdenken over het thema toe (Hartevelt, 2021). Deze toenemende interesse in thematiek rondom immigratie is weer extra zichtbaar sinds de Tweede Kamerverkiezingen van 2023 (Spierings, 2024). Er kan dus worden verwacht dat rondom immigratie groepsdenken ontstaat, en daarmee ook affectieve polarisatie.

Al met al maakt dit immigratie een interessant thema om te onderzoeken of lezen over polarisatie invloed heeft op affectieve polarisatie. In plaats van te kijken naar verschillen in partijidentiteit richt dit onderzoek zich op verschillen in immigratieattitudes. Hieruit volgt onderstaande hypothese:

Hypothese 1: Lezen over ideologische polarisatie over immigratie zorgt voor grotere affectieve polarisatie richting andersdenkenden.

Het uitgangspunt is dat veel mensen zich identificeren met een van de twee kampen binnen dit debat. Omdat affectieve polarisatie wordt veroorzaakt door groepsdenken wordt verwacht dat het effect van lezen over polarisatie sterker is wanneer iemand zich in grotere mate identificeert met een van de twee groepen. Wanneer iemand geen stellige mening heeft over immigratie, past iemand in mindere mate in

een groep, waardoor er minder sprake zou moeten zijn van de *ingroup bias*. Dit leidt tot de volgende hypothese:

Hypothese 2: Het effect van lezen over ideologische polarisatie op affectieve polarisatie is sterker naarmate iemand een stelligere mening heeft over immigratie.

Methode en Data

Onderzoeksontwerp

De hypothesen worden onderzocht aan de hand van een experimenteel surveyonderzoek. Er wordt gebruik gemaakt van een vignet-experiment waarbij alle respondenten een korte tekst (vignet) krijgen te lezen. Hierbij is gekozen voor een *between-subjects design*, waarbij elke respondent willekeurig wordt toegewezen aan één van de twee condities: de controle- of de behandelgroep. Elke deelnemer leest slechts één tekst (Bouwman & Grimmelikhuijsen, 2016). Deze opzet voorkomt *demand* effecten, waarbij respondenten hun antwoorden aanpassen aan de vermeende verwachtingen van de onderzoeker (Charness et al., 2012). Ook worden *priming* effecten vermeden, omdat er geen voormeting plaatsvindt. Hierdoor worden er geen associaties opgeroepen die mogelijk van invloed kunnen zijn op latere metingen (Rivers & Sherman, 2018). Een nadeel is dat deze opzet meer respondenten vereist vanwege een lagere statistische kracht (Charness et al., 2012).

De controlegroep leest een feitelijk nieuwsbericht over immigratie in Nederland en de behandelgroep leest een vergelijkbaar bericht, maar daarin is toegevoegd dat er sprake is van grote polarisatie rondom dit thema. Door slechts één aspect, namelijk het element van polarisatie, te variëren, kan het effect hiervan beter worden geïsoleerd (Schachter & Weisshaar, 2024). Dit voorkomt dat lezen over het onderwerp (immigratie) zelf verschil in attitudes tussen de groepen veroorzaakt (Ozola-Schade & Wolling, 2024).

Om de externe validiteit te versterken, is ervoor gekozen het vignet te presenteren als een nieuwsartikel vanuit een medium in plaats van een platte tekst. Dit sluit beter aan bij hoe mensen in het dagelijks leven nieuws consumeren. Tegelijkertijd brengt dit het risico met zich mee dat het gebruik van een bepaalde nieuwsbron beter aansluit bij bepaalde sociaal-culturele groepen (Bos et al., 2014). Sommige respondenten zouden bepaalde media als politiek gekleurd kunnen ervaren, wat mogelijk invloed heeft op hun antwoorden. Om dit risico te beperken is gekozen voor de NOS, een medium dat, ondanks recente maatschappelijke discussies over media-neutraliteit, als meest betrouwbare nieuwsmerk wordt ervaren (Commissariaat voor de media & Reuters Institute for the Study of Journalism, 2024).

De inhoud van de vignetten zijn gebaseerd op bestaande berichtgeving van de NOS en het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). In het controlevignet genaamd '*Immigratie naar Nederland hoog in 2022, vooral door komt Oekraïners*' wordt feitelijke informatie gegeven over immigratiecijfers, gebaseerd op een NOS-artikel van Mouissie & Hoorntje (2023). In het polarisatievignet genaamd '*Immigratie zorgt voor verdeeldheid in Nederland*' is deze informatie aangevuld met een deel over maatschappelijke verdeeldheid, gebaseerd op gegevens uit het SCP-rapport *Burgerperspectieven* (Miltenburg et al., 2024) en een eerder NOS-artikel (2019). Bij de behandelgroep worden de meningsverschillen over immigratie

belicht en wordt benadrukt dat er sprake is van felle discussies in de politiek en samenleving. De volledige vignetteksten zijn te vinden in Bijlage 1.

Het polarisatievignet iets langer is vanwege de extra informatie over verdeeldheid. Deze extra lengte brengt een iets hogere cognitieve belasting met zich mee, wat invloed kan hebben op hoe respondenten normatieve surveyvragen beantwoorden (Fonseca et al., 2013; Van Boven & Robinson, 2012). Eerder onderzoek laat bijvoorbeeld zien dat verschillen in cognitieve belasting bepaalde emoties kan beïnvloeden (Van Boven & Robinson, 2012). Toch is hier bewust voor gekozen om te waarborgen dat verschillen niet worden veroorzaakt door andere inhoudelijke factoren.

Steekproef & Respondenten

Om te bepalen hoeveel respondenten nodig zijn om met voldoende statistische kracht een effect te detecteren, is een *poweranalyse* uitgevoerd met het programma G*Power (Mayr et al., 2007). Uitgaande van een tweezijdige t-toets, een verwachte effectgrootte van $d = .44$ (gebaseerd op Levendusky & Malhotra, 2016), een alpha van .05 en een *power* van .80, bleek een minimum van 164 respondenten (82 per conditie) nodig. Deze berekening is opgenomen in Bijlage 2. Vanwege mogelijke ruisfactoren is bewust gestreefd naar een grotere steekproef om het detectievermogen van het experiment te vergroten.

Bij online steekproeven is er vaak sprake van een selectie-*bias*, en zijn deelnemers niet representatief voor de gehele populatie (Bethlehem, 2010). Om de generaliseerbaarheid van de bevindingen te bevorderen, is gestreefd naar een diverse groep respondenten. Er is daarbij gericht op variatie in een aantal demografische kenmerken die verband houden met opvattingen over immigratie: opleidingsniveau, gender, leeftijd, politieke interesse en politieke voorkeur (Dennison & Dražnová, 2018). Deze variabelen worden aan het eind van de survey gemeten om na te kunnen gaan in hoeverre deze variatie is gerealiseerd.

Voor de werving van respondenten is een combinatie van strategieën ingezet. Enerzijds is een sneeuwbalsteekproef toegepast binnen het netwerk van de onderzoeker, waarbij personen met verschillende leeftijden en opleidingsniveaus zijn benaderd. Anderzijds is actief geworven op publieke locaties als een bibliotheek, treinstations en een park. Hier zijn mensen door de onderzoeker persoonlijk gevraagd deel te nemen aan het onderzoek. Voor respondenten met beperkte digitale vaardigheden was een papieren versie beschikbaar, hiervan maakten twee personen gebruik. Door deze aanpak is gestreefd naar een zo breed mogelijke variatie in achtergrondkenmerken.

De survey stond open van 23 april tot en met 14 mei 2025. In totaal begonnen 388 mensen aan de vragenlijst. Na uitsluiting van respondenten die geen toestemming gaven ($n = 33$) of de survey niet afrondden ($n = 90$), bleef een steekproef van 265 respondenten over.

De samenstelling van de steekproef wijkt op enkele punten af van de Nederlandse bevolking. Zo is 67% van de respondenten vrouw. 74% heeft een hbo- of wo-opleiding afgerond ($M = 5.90$, $SD = 1.22$, range:

1-7), terwijl dat in de Nederlandse bevolking slechts 36% is (CBS, 2024b). Ook is de steekproef relatief jong: 56% is jonger dan 35 jaar ($M = 2.88$, $SD = 1.94$, range: 1-8), terwijl dat landelijk 27% is (CBS, 2024a). Verder blijkt 82% van de respondenten (tamelijk tot zeer) politiek geïnteresseerd ($M = 3.10$, $SD = 0.774$, range: 1-4), tegenover 55% in de samenleving (CBS, 2025). Ook bevinden de respondenten zich, met een gemiddelde van 4,24 op een schaal van 1-10 ($SD = 1.88$, range: 0-10), iets meer op de linkerzijde van het politieke spectrum in vergelijking met het landelijk gemiddelde van 5,2 (CBS, 2019).

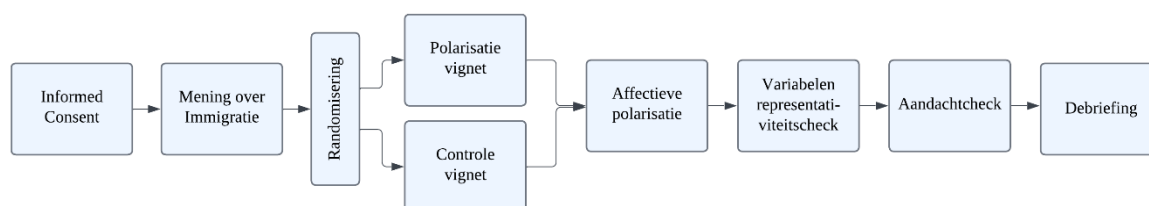
Een volledig overzicht van beschrijvende statistieken van de steekproef is te vinden in Bijlage 3. De steekproef is dus op verschillende onderdelen niet representatief voor de Nederlandse bevolking. In de discussie wordt verder uitgewerkt wat de invloed hiervan kan zijn op de uitkomsten van het onderzoek.

Surveyopbouw & Meetinstrumenten

De survey is ontworpen met het onlineprogramma *Qualtrics* en is vooraf getest in een pilot met een gemakssteekproef om eventuele onduidelijkheden of technische fouten te achterhalen. De opbouw van de survey en de operationalisering van de kernvariabelen worden hieronder toegelicht.

Figuur 1

Opbouw Survey

Zoals weergegeven in Figuur 1 start de survey met een *informed consent* (zie Bijlage 7 voor volledige tekst). Vervolgens wordt de respondenten gevraagd naar hun mening over immigratie. Dit wordt gebruikt om de stelligheid van iemands mening te meten. Deze meting vindt bewust plaats voor de blootstelling aan het bericht over immigratie, omdat eerdere studies aantonen dat berichten over polarisatie invloed kunnen hebben op ideologische standpunten (Levendusky & Malhotra, 2016; Ozola-Schade & Wolling, 2024). Door deze volgorde wordt vermeden dat het vignet ook invloed heeft op deze meting. Deze volgorde brengt wel het risico met zich mee dat respondenten worden *geprimed* door deze vragen (Rivers & Sherman, 2018), maar dat lijkt minder problematisch omdat een eventueel effect dan bij beide groepen gelijk zou zijn.

Voor de meting van iemands mening over immigratie zijn drie veelgebruikte items uit de European Social Survey (ESS Round 7, 2018) genomen (Ceobanu & Escandell, 2010; Hedegaard & Larsen, 2023; Jacobs & Hooghe, 2014). Deze drie vragen peilen in hoeverre immigratie als positief of negatief wordt gezien voor de economie, voor het culturele leven en of Nederland een betere of slechtere plek wordt van immigratie (0 = zeer positief, 10 = zeer negatief) (Jacobs & Hooghe, 2014).

Aangezien alleen de stelligheid van de mening relevant is, zijn scores gecentreerd en omgezet naar een bereik van 0 tot 5. Hierbij zijn de meest stellige antwoorden (de uitersten in een survey, 0 en 10) gecodeerd als 5. Hoe dichter het antwoord bij 5, hoe sterker de mening. Een score van 0 betekent dat iemand geen uitgesproken mening over immigratie heeft. Een factoranalyse op de drie items laat zien dat er sprake is van één schaal (eigenwaarde = 2.016). De betrouwbaarheid, getoetst met Cronbach's Alpha, laat zien dat de schaal voldoende interne consistentie toont ($\alpha = .752$). Deze waarden zijn afgeleid van een exploratieve factoranalyse, waarbij het Kaiser-criterium (eigenwaarde > 1) is aangehouden (zie Bijlage 4 voor factorladingen en screeplots). Voor de analyses is het gemiddelde genomen van de items.

Na de meting van iemands mening over immigratie worden de respondenten willekeurig toegewezen aan één van de twee vignetten. Vervolgens wordt affectieve polarisatie gemeten aan de hand van verschillende methoden, waarmee de interne validiteit wordt versterkt (McMurtrie et al., 2024). Drie bekende manieren in de literatuur zijn metingen aan de hand van gevoelsthermometers, het beoordelen van karaktereigenschappen en een ervaren sociale afstand (McMurtrie et al., 2024). Over het algemeen worden al deze metingen gezien als goede manieren om de emotionele kloof tussen groepen in kaart te brengen (Druckman & Levendusky, 2019; Gidron et al., 2022; Russo et al., 2024).

De *gevoelsthermometer* vraagt respondenten op een schaal van 0 (zeer negatief) tot 100 (zeer positief) aan te geven hoe ze zich voelen ten opzichte van mensen die voor- en tegenstanders zijn van immigratie (McMurtrie et al., 2024).

De meting over *karaktereigenschappen* vraagt respondenten te beoordelen in hoeverre de volgende vijf eigenschappen van toepassing zijn op voor- en tegenstanders van immigratie: intelligent, eerlijk, hypocriet, egoïstisch en gemeen (1 = helemaal niet van toepassing, 7 = volledig van toepassing) (McMurtrie et al., 2024). De positieve eigenschappen (intelligent en eerlijk) zijn gespiegeld, zodat hogere scores overall negatieve evaluaties betekenen.

Ook hier is een factoranalyse op de items uitgevoerd. De houdingen ten opzichte van tegenstanders van immigratie laten een eenduidige onderliggende dimensie zien (eigenwaarde = 2.555; zie Bijlage 4 voor factorladingen en screeplots). De schaal toont ook voldoende interne consistentie ($\alpha = .751$). Voor de evaluaties van voorstanders is in eerste instantie een tweedimensionale structuur gevonden (twee factoren met een eigenwaarde > 1), waarbij de eerste factor het overgrote deel van de variantie verklaarde. Aangezien de tweede factor slechts een beperkte toegevoegde waarde heeft (eigenwaarde = 1.116) en de screeplot een duidelijke knik vertoonde na de eerste component, is ook hier gekozen voor een eendimensionale interpretatie (eigenwaarde = 2.492). De betrouwbaarheid van deze schaal is eveneens voldoende ($\alpha = .747$).

De laatste meting van affectieve polarisatie, *ervaren sociale afstand*, vraagt respondenten naar hoe comfortabel ze zich zouden voelen bij het aangaan van een sociale relatie (vriendschap, romantische

relatie, leidinggevende) met voor- en tegenstanders van immigratie (1 = zeer oncomfortabel, 7 = zeer comfortabel) (McMurtrie et al., 2024).

De factoranalyse op de drie items van sociale relaties met zowel voor- en tegenstanders van immigratie, laten ook hier zien dat er sprake is van één dimensie (eigenwaarde voorstanders = 2.644; eigenwaarde tegenstanders = 2.471). Beide schalen hebben eveneens een voldoende interne consistentie (voorstanders: $\alpha = .931$; tegenstanders: $\alpha = .891$).

De volledige vragenlijst, met daarin ook bovenstaande metingen van affectieve polarisatie, is te vinden in Bijlage 1. Voor alle drie de metingen geldt dat het absolute verschil tussen de evaluaties van de *in-* en *outgroup* als maat voor affectieve polarisatie wordt gebruikt. Dit voorkomt de noodzaak om respondenten in te moeten delen in voor- of tegenstanders. Het gebruiken van de absolute verschilscore is echter wel gebaseerd op de aanname dat wanneer er bij een respondent een verschil in evaluaties bestaat, mensen hun *ingroup* positiever beoordelen dan hun *outgroup*. Gezien de eerder beschreven mechanismen, en aangezien eerder onderzoek heeft aangetoond dat de gehechtheid aan een bepaalde groep leidt tot een positievere beoordeling van die groep (Spruyt & Kuppens, 2015), lijkt dat een aannemelijke veronderstelling.

Na het invullen van de affectieve polarisatie-vragen in de survey, beantwoorden respondenten nog een aantal sociaal-demografische vragen om de representativiteit van de steekproef te kunnen beoordelen. Tot slot volgt een aandachtcheck om te controleren of respondenten het artikel daadwerkelijk hebben gelezen. Zo'n vraag is van belang omdat de responskwaliteit bij online surveys vaak lager is, maar respondenten het vignet uiteraard wel moeten hebben gelezen (Kane & Barabas, 2019). De aandachtcheck bestaat uit de volgende vraag: '*Wat was de bron van het nieuwsartikel over immigratie dat u hebt gelezen?*' (antwoordopties: GeenStijl, De Telegraaf, NOS, weet ik niet). Met een robuustheidsanalyse wordt gekeken of de uitsluiting van respondenten die deze vraag fout beantwoorden de resultaten beïnvloedt (Martini & Olmastroni, 2021).

Na afloop van de survey ontvangen respondenten een *debriefing* waarin het doel van het onderzoek wordt toegelicht (zie Bijlage 1 voor de inhoud hiervan).

Validiteit, Betrouwbaarheid & Ethiek

Survey-experimenten kenmerken zich door een hoge interne validiteit, met name dankzij de willekeurige toewijzing van respondenten aan experimentele condities, ook wel randomisering genoemd. Deze aanpak minimaliseert de invloed van versturende variabelen, waardoor betrouwbaardere causale conclusies kunnen worden getrokken (Schachter & Weisshaar, 2024). Door specifieke variabelen te manipuleren en controleren, kunnen mechanismen worden onderzocht die met andere methoden moeilijk zichtbaar zijn.

Tegelijkertijd is een veelgehoorde kanttekening bij experimenten dat de generaliseerbaarheid naar de echte wereld beperkt kan zijn. In dit geval gaat het dan om de vraag of het lezen van mediaberichten in het experiment vergelijkbaar is met hoe mensen dit in het dagelijks leven ervaren. Eerder onderzoek laat bijvoorbeeld zien dat effecten in survey-experimenten soms kunnen worden overschat (Barabas & Jerit, 2010). Toch kunnen dergelijke studies, wanneer er gebruik wordt gemaakt van realistische berichten, waardevolle inzichten bieden in hoe mensen reageren op mediaberichtgeving, ondanks dat de gemeten effecten specifiek zijn voor de experimentele context (Schachter & Weisshaar, 2024).

Ook kan een vrijwillige online survey leiden tot verminderde responskwaliteit, bijvoorbeeld door inconsistente antwoorden of beperkte tijdsinvestering (Alvarez et al., 2019). Door gebruik te maken van bestaande metingen en gestandaardiseerde procedures in een survey, wordt bijgedragen aan de betrouwbaarheid en herhaalbaarheid van het onderzoek (Schachter & Weisshaar, 2024).

Het gebruik van een survey en het uitvoeren van een experiment brengt ethische en privacy gerelateerde afwegingen met zich mee. In Bijlage 7 is de '*Checklist Ethical and Privacy Aspects of Research van het Department of Public Administration and Sociology*' (Erasmus Universiteit) opgenomen, waarmee systematisch is stilgestaan bij de ethische aspecten van het onderzoek. Een aantal punten zullen ook hieronder worden genoemd.

De dataverzameling wordt volledig geanonimiseerd, er worden dus geen persoonsgegevens verzameld op basis waarvan respondenten kunnen worden geïdentificeerd. Voorafgaand aan deelname wordt aan alle respondenten *informed consent* gevraagd, waarin zij geïnformeerd worden over de inhoud en duur van het onderzoek. Achteraf vindt ook een *debriefing* plaats, met daarin meer uitleg over het doel van het onderzoek. In de survey wordt geen misleidende of onjuiste informatie verstrekt. Beide vignetten zijn op feiten gebaseerd, waarbij de inhoud is gebaseerd op betrouwbare bronnen. Respondenten kunnen daarnaast op elk gewenst moment stoppen met het invullen van de survey. Minderjarigen mogen niet deelnemen aan het onderzoek, en dus zijn alle respondenten ouder dan 18 jaar.

Analyse

Omdat de drie metingen van affectieve polarisatie verschillen qua inhoud en vorm zijn deze lastig te vergelijken. Daarom zullen de analyses per meting apart worden uitgevoerd. De data-analyses worden uitgevoerd met behulp van SPSS.

Hypothese 1 wordt getest met regressieanalyses waarbij de gemiddelde affectieve polarisatiescores tussen de twee condities worden vergeleken. In onderzoeken waar gebruik wordt gemaakt van survey-experimenten wordt verschillend gedacht over het meenemen van controlevariabelen in analyses. Enerzijds maakt randomisatie controlevariabelen overbodig vanwege de gelijke verdeling van alle mogelijke kenmerken over de experimentele groepen. Hierdoor worden versturende invloeden al geminimaliseerd (Kam & Trussler, 2017). Anderzijds kunnen controlevariabelen in sommige gevallen

bijdragen aan nauwkeurigere schattingen van het behandelingseffect. Omdat er geen sterke theoretische aanleiding is om aan te nemen dat bepaalde controlevariabelen significant bijdragen aan de nauwkeurigheid van het model, worden ze in de analyse van hypothese 1 niet meegenomen.

Ook voor hypothese 2 wordt gebruik gemaakt van een regressieanalyse, waarbij de stelligheid van iemands mening over immigratie wordt toegevoegd als interactievariabele. Aangezien deze subgroep-analyse geen onderdeel is van de experimentele manipulatie, is een eventueel effect in de beschrijvende vorm (Kam & Trussler, 2017). Er is dan sprake van een *Conditional Average Treatment Effect (CATE)*, waarbij wordt gekeken naar een verschil in behandelingseffecten maar de causaliteit daarvan niet kan worden vastgesteld. Er wordt gekeken naar moderatie van stelligheid van iemands mening op het effect van lezen over ideologische polarisatie op affectieve polarisatie, en alhoewel er op basis van de literatuur een effect kan worden verwacht, wordt hiermee dus niet bewezen dat het ook daardoor wordt veroorzaakt (Kam & Trussler, 2017).

Bij de analyses van hypothese 2 worden wel controlevariabelen toegevoegd aan het model. Er wordt namelijk eerst gekeken of de sterkte van iemands mening op zichzelf invloed heeft op de mate van affectieve polarisatie. Deze analyses maken geen onderdeel uit van de getoetste hypothesen, maar worden uitgevoerd om meer inzicht te krijgen in mogelijke verbanden binnen de data. Door bij deze regressies wel controlevariabelen mee te nemen, wordt rekening gehouden met alternatieve verklaringen voor het verband tussen de sterkte van iemands mening over immigratie en affectieve polarisatie.

De controlevariabelen die worden meegenomen in de analyse zijn de variabelen die eerder zijn gebruikt voor het vaststellen van representativiteit. Deze variabelen zijn van belang als controle variabelen omdat ze invloed hebben op immigratieattitudes. Zo staan hoger opgeleiden, vrouwen, jongeren en mensen aan de linkerkant van het politieke spectrum gemiddeld positiever tegenover immigratie (Ceobanu & Escandell, 2010; Gorodzeisky & Semyonov, 2009; Van Hoogtem et al., 2019). Ook hebben mensen die politiek geïnteresseerd zijn over het algemeen een sterkere mening over immigratie, waarbij dat gemiddeld vaker pro-immigratie is (Hannuksela et al., 2024). Mensen met een negatieve houding ten opzichte van immigratie laten vaak een grotere mate van affectieve polarisatie zien (Renström et al., 2022). De operationalisering van deze controlevariabelen is te vinden in Bijlage 1.

Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten gepresenteerd. Allereerst zal de randomisatiecheck worden beschreven, daarna zal stil worden gestaan bij beschrijvende statistieken en assumpties. Vervolgens zullen de regressies en interactieanalyses worden beschreven.

Randomisatiecheck

Het aantal respondenten is niet helemaal gelijk verdeeld over de controle- en behandelgroep. 151 respondenten zitten in de controlegroep, tegenover 114 in de behandelgroep. Om te controleren of de controlegroep en behandelgroep op achtergrondkenmerken van elkaar verschillen, zijn vijf randomisatiechecks uitgevoerd. Voor vier daarvan (leeftijd, gender, opleidingsniveau en politieke interesse) is aan de hand van chikwadraattoets berekend in hoeverre de waarden gelijk zijn verdeeld over de controle en behandelgroep. Er is geen significant verschil gevonden in gender ($\chi^2(2) = 0.909, p = .635$), opleidingsniveau ($\chi^2(5) = 2.15, p = .828$), leeftijd ($\chi^2(7) = 8.74, p = .272$) en politieke interesse ($\chi^2(3) = 3.26, p = .354$).

Er is een onafhankelijke t-toets uitgevoerd om te onderzoeken of de controle- en behandelgroep verschillen in politieke zelfpositionering op een schaal van 0 (links) tot 10 (rechts). De resultaten toonden ook hier geen significant verschil tussen de groepen, $t(248) = -1.17, p = .241$. De controlegroep ($M = 4.12, SD = 1.94$) en de behandelgroep ($M = 4.40, SD = 1.80$) verschillen dus niet systematisch in hun politieke zelfpositionering.

Bij alle vijf de variabelen zijn dus geen significante verschillen gevonden, wat suggereert dat de randomisatie succesvol was en de groepen vergelijkbaar zijn qua achtergrondkenmerken.

Beschrijvende statistieken

In Tabel 1 zijn de beschrijvende statistieken te zien van de metingen van affectieve polarisatie en sterkte van iemands mening over immigratie (voor die van de controlevariabelen, zie Bijlage 3). De tabel laat de verschillen in gemiddelde evaluaties van voor- en tegenstanders zien, en het gemiddelde absolute verschil. Zo is te zien dat bij de thermometer-meting, mensen hun *ingroup* gemiddeld 44,41 graden hoger evalueren dan hun *outgroup*. Ook bij de andere metingen zijn er aanzienlijke verschillen zichtbaar tussen evaluaties. Er lijkt dus affectieve polarisatie zichtbaar in de cijfers.

Tabel 1*Beschrijvende statistieken van affectieve polarisatie-metingen en sterkte van mening over immigratie*

	<i>n</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Gevoelsthermometer voorstander immigratie	252	0	100	67.06	21.46
Gevoelsthermometer tegenstander immigratie	247	0	100	33.70	22.03
Gevoelsthermometer absoluut verschil	240	0	100	44.41	26.49
Karaktereigenschappen voorstanders immigratie	265	1.40	6.80	3.23	1.03
Karaktereigenschappen tegenstanders immigratie	264	1.40	7.40	4.80	1.02
Karaktereigenschappen absoluut verschil	264	0.00	5.80	1.92	1.34
Sociale relaties met voorstanders immigratie	265	1.00	8.00	5.89	1.39
Sociale relaties met tegenstanders immigratie	265	1.00	8.00	3.48	1.63
Sociale relaties absoluut verschil	265	0.00	6.00	2.78	1.79
Sterkte van mening over immigratie	265	0.00	5.00	1.68	1.06

Tabel 2 toont de correlaties tussen de drie verschillende metingen van affectieve polarisatie. Alle correlaties zijn positief en significant ($p < .001$). Wanneer mensen een grotere waarde in affectieve polarisatie op de ene meting hebben, is dat ook het geval bij de ander meting. De resultaten in de tabel laten zien dat de drie metingen duidelijk met elkaar samenhangen en waarschijnlijk hetzelfde onderliggende concept meten.

Tabel 2*Correlatiematrix metingen van affectieve polarisatie*

	Correlatie (r)
Thermometer - Karaktereigenschappen	.513***
Thermometer – Sociale Relaties	.533***
Karaktereigenschappen - Sociale Relaties	.490***

*** $p < .001$.*Assumpties*

Voor elke regressieanalyse zijn een aantal assumpties getest (zie Bijlage 5 voor bijbehorende figuren en tabellen). De lineariteit is bevestigd door scatterplots. Ook de homoscedasticiteit is visueel beoordeeld met een scatterplot van residuen tegen voorspelde waarden. De residuen lijken een gelijkmatige spreiding te hebben over de voorspelde waarden, zonder systematische patronen, wat duidt op homoscedasticiteit. De Durbin-Watson-waarden liggen tussen de 1.5 en 2.5 (1.925; 2.069; 1.858), wat duidt op onafhankelijke fouten. Er zijn Kolmogorov-Smirnov testen uitgevoerd om te controleren op de normaliteit van de residuen. De regressies laten geen normale verdelingen zien, aangezien de testen allemaal significant zijn ($p = .012$; $p = <.001$; $p = <.001$). De normaliteit van de residuen van de regressies zijn visueel beoordeeld met een Q-Q plot. Enkele afwijkingen aan de uiteinden suggereren een lichte scheefheid, maar gezien de steekproefgrootte ($n = 265$) wordt aangenomen dat de residuen voldoende normaal zijn verdeeld.

Hypothese 1

Hypothese 1 verwacht dat lezen over ideologische polarisatie over immigratie zorgt voor grotere affectieve polarisatie richting andersdenkenden. Deze hypothese is getest door drie lineaire regressieanalyses uit te voeren met als uitkomstmaten de metingen van affectieve polarisatie.

Tabel 3*Lineaire regressieanalyses voor de drie metingen van affectieve polarisatie*

	<i>Model 1</i> <i>(gevoelsthermometer)</i>	<i>Model 2</i> <i>(karaktereigenschappen)</i>	<i>Model 3</i> <i>(sociale relaties)</i>
Constante	44.779*** (2.244)	2.014*** (0.109)	2.894*** (0.146)
Behandelgroep (0 = controlegroep)	-0.879 (3.476)	-0.216 (0.166)	-0.262 (0.222)

Noot. niet-gestandaardiseerde regressiecoëfficiënt (B) met standaardfouten (SE) tussen haakjes

*** $p < .001$.

De resultaten van de regressieanalyses zijn te zien in Tabel 3, waar de verschillen tussen de behandel- en controlegroep op de metingen van affectieve polarisatie worden weergegeven. Model 1 laat zien dat er geen significant verschil is tussen de behandel- en controlegroep in hoe zij voor- en tegenstanders van immigratie evalueren met de gevoelsthermometer ($B = -0.879$, $SE = 3.476$, $t(238) = -0.253$). Ook het model als geheel is niet significant, $F(1, 238) = 0.064$, $p = .801$, $R^2 = .000$.

Model 2 toont een vergelijkbare uitkomst voor de evaluatie van karaktereigenschappen van voor- en tegenstanders van immigratie. Ook hier is het verschil tussen de behandel- en controlegroep niet significant ($B = -0.216$, $SE = 0.166$, $t(262) = -1.302$), evenals als het volledige model, $F(1, 262) = 1.695$, $p = .194$, $R^2 = .006$.

In Model 3, waarin respondenten is gevraagd hoe comfortabel ze zich zouden voelen bij het hebben van sociale relaties met voor- en tegenstanders, is ook geen significant verschil gevonden tussen de twee groepen ($B = -0.262$, $SE = 0.222$, $t(263) = -1.181$). Het model als geheel is wederom ook niet significant, $F(1, 263) = 1.395$, $p = .239$, $R^2 = .005$.

Om de robuustheid te controleren zijn de regressies nogmaals uitgevoerd, maar zijn de respondenten die de aandachtcheck fout hebben beantwoord (5) of 'weet ik niet' hebben ingevuld (12) uit de analyse gehaald. De resultaten van deze regressies, die consistent niet-significant blijven, zijn te zien in Bijlage 6.

De regressies geven dus een eenduidig beeld: er is geen significant verschil tussen de groepen die het controle- of polarisatievignet hebben gelezen. Er wordt hier dus geen steun gevonden voor hypothese 1: het lezen van het vignet over ideologische polarisatie lijkt niet te leiden tot grotere affectieve polarisatie.

Hypothese 2

Hypothese 2 verwacht dat het effect van lezen over ideologische polarisatie op affectieve polarisatie sterker is naarmate iemand een stelligere mening heeft over immigratie. Om dit te meten worden er interactieanalyses uitgevoerd van alle drie de metingen van affectieve polarisatie en de sterkte van iemands mening over immigratie.

Voordat hypothese 2 wordt getoetst, wordt eerst gekeken of de sterkte van iemands mening erop zichzelf toe doet voor de mate van affectieve polarisatie. Daarbij zijn controlevariabelen in de regressie toegevoegd om rekening te houden met andere verklaringen voor het verband tussen de sterkte van iemands mening en affectieve polarisatie.

Tabel 4

Lineaire regressieanalyses van gevoelsthermometer (met en zonder interactie tussen sterkte van mening en behandelingsconditie)

	Model 1	Model 2
Constante	28.174 (12.602)*	26.759 (12.673)*
Sterkte van mening over immigratie	9.883 (1.507)***	11.088 (1.900)***
Behandelgroep (0 = controlegroep)	1.254 (3.092)	6.474 (5.890)
Gender (0 = man)	6.267 (3.349)	5.690 (3.394)
Leeftijd	-0.468 (0.812)	-0.517 (0.814)
Opleiding	-0.111 (1.253)	-0.018 (1.256)
Links-rechts schaal	-3.276 (0.851)***	-3.288 (0.851)***
Politieke interesse	1.335 (2.172)	1.336 (2.171)
Interactie (Sterkte mening x Behandelgroep)		-3.102 (2.979)

Noot. niet-gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten (*B*) met standaardfouten (*SE*) tussen haakjes.

*** $p < .001$. ** $p < .01$. * $p < .05$.

In Tabel 4 zijn de twee regressiemodellen met de gevoelsthermometer te zien. Model 1, waar alleen de hoofdeffecten zijn opgenomen en niet de interactie van sterkte van iemands mening en behandelgroep, blijkt significant, $F(7, 219) = 11.917, p < .001$. Dit model verklaart 27,6% van de variantie in de scores van de gevoelsthermometer ($R^2 = .276$). Model 1 in Tabel 4 laat zien dat er een positief significant verband is tussen de sterkte van iemands mening over immigratie en de score op de gevoelsthermometer ($B = 9.883, SE = 1.507, t(219) = 6.560, p < .001$). Hoe sterker de mening, hoe groter het verschil in beoordelingen tussen *in-* en *outgroup*.

In model 2 van Tabel 4 is ook de interactieterm toegevoegd om te toetsen op een mogelijk modererend effect van de stelligheid van iemands mening op het effect van lezen over polarisatie. Ook dit regressiemodel is significant, $F(8, 218) = 10.567, p < .001$, en verklaart 27.9% van de variantie van de gevoelsthermometer ($R^2 = .279$). De interactieterm blijkt echter niet significant ($B = -3.102, SE = 2.979, t(218) = -1.041, p = .299$), wat erop wijst dat het effect van lezen over ideologische polarisatie op affectieve polarisatie niet significant verschilt voor mensen met een sterkere mening over immigratie. Er is hier dus geen sprake van een moderatie-effect van de sterkte van iemands mening.

Tabel 5

Lineaire regressieanalyses van karaktereigenschappen (met en zonder interactie tussen sterkte van mening en behandelingsconditie)

	Model 1	Model 2
Constante	1.644 (0.640)*	1.640 (0.646)*
Sterkte van mening over immigratie	0.303 (0.079)***	0.307 (0.101)**
Behandelgroep (0 = controlegroep)	-0.234 (0.160)	-0.220 (0.306)
Gender (0 = man)	0.200 (0.174)	0.198 (0.176)
Leeftijd	0.002 (0.042)	0.002 (0.042)
Opleiding	-0.056 (0.067)	-0.055 (0.067)
Links-rechts schaal	-0.150 (0.045)***	-0.150 (0.045)**
Politieke interesse	0.151 (0.111)	0.151 (0.111)
Interactie (Sterkte mening x Behandelgroep)		-0.008 (0.156)

Noot. niet-gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten (*B*) met standaardfouten (*SE*) tussen haakjes.

*** $p < .001$. ** $p < .01$. * $p < .05$.

Tabel 5 laat de regressiemodellen met de metingen van karaktereigenschappen zien. Model 1 met daarin de hoofdeffecten is significant, $F(7, 240) = 6.120$, $p < .001$, en het model verklaart 15.1% van de variantie in beoordeling van karaktereigenschappen ($R^2 = .151$). Ook hier is een positief significant verband zichtbaar tussen de sterkte van iemands mening over immigratie en evaluaties op karaktereigenschappen ($B = 0.303$, $SE = 0.079$, $t(240) = 3.836$, $p < .001$). Hoe sterker iemands mening over immigratie, hoe hoger dus de affectieve polarisatie

In model 2 van Tabel 5 is eveneens de interactieterm opgenomen. Ook dit regressiemodel is significant, $F(8, 239) = 5.333$, $p < .001$, en verklaart 15.1% van de variantie in beoordeling van karaktereigenschappen ($R^2 = .151$). Net als bij Tabel 4 is de interactieterm niet significant ($B = -0.008$, $SE = 0.156$, $t(239) = -0.054$, $p = .957$), wat suggereert dat er geen modererend effect is.

Tabel 6

Lineaire regressieanalyses van sociale relaties (met en zonder interactie tussen sterkte van mening en behandelingsconditie)

	Model 1	Model 2
Constante	1.989 (0.793)*	1.818 (0.796)*
Sterkte van mening over immigratie	0.422 (0.098)***	0.554 (0.124)***
Behandelgroep (0 = controlegroep)	-0.174 (0.199)	0.377 (0.378)
Gender (0 = man)	0.589 (0.215)**	0.529 (0.217)*
Leeftijd	0.030 (0.053)	0.026 (0.053)
Opleiding	0.002 (0.083)	0.013 (0.083)
Links-rechts schaal	-0.321 (0.056)***	-0.323 (0.056)***
Politieke interesse	0.120 (0.137)	0.124 (0.137)
Interactie (Sterkte mening x Behandelgroep)		-0.328 (0.192)

Noot. niet-gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten (*B*) met standaardfouten (*SE*) tussen haakjes.

*** $p < .001$. ** $p < .01$. * $p < .05$.

In Tabel 6 zijn de laatste regressiemodellen zichtbaar, met daarin de meting van sociale relaties. Het model is wederom significant, $F(7, 241) = 12.540, p < .001$. Met het model wordt 24.6% van de variantie van in sociale relaties verklaart ($R^2 = .246$). De sterkte van iemands mening over immigratie is ook hier een significante voorspeller van score op sociale relaties ($B = 0.422, t(241) = 1.712, p < .001$). Wanneer iemand een sterkere mening heeft over immigratie, is de affectieve polarisatie in sociale relaties groter.

Ook in model 2 van Tabel 6 zijn vergelijkbare uitkomsten te vinden. Het regressiemodel is significant, $F(8, 240) = 11.426, p < .001$, en verklaart 27.6% van de variantie van in sociale relaties ($R^2 = .276$). Echter is ook hier de interactieterm niet significant ($B = -0.328, SE = 0.192, t(240) = 4.305; p < .001$). Het effect van lezen over ideologische polarisatie op affectieve polarisatie is dus ook bij de meting van sociale relaties niet significant verschillend voor mensen met een sterkere mening over immigratie

Ook hier zijn, als robuustheidscheck, alle regressies herhaald met uitsluiting van respondenten die de aandachtcheck niet correct hebben beantwoord. De resultaten van deze analyses, die ook consistent niet-significant blijven, zijn opgenomen in Bijlage 6.

Uit alle regressies blijkt dus dat de sterkte van iemands mening over immigratie significant correleert met affectieve polarisatie. Dit is echter niet van belang voor het trekken van conclusies over hypothese 2. Alle drie de interactieanalyses vonden namelijk geen moderatie-effect van de sterkte van iemands mening over immigratie. Er wordt dus geen steun gevonden voor hypothese 2. De sterkte van iemands mening over immigratie heeft hier geen invloed op het verband tussen lezen over ideologische polarisatie op affectieve polarisatie.

Discussie

In dit onderzoek staat de volgende onderzoeksvraag centraal: *Wat is het effect van lezen over ideologische polarisatie rondom immigratie op houdingen richting andersdenkenden?* De verwachting was dat lezen over ideologische polarisatie over immigratie zou zorgen voor grotere affectieve polarisatie. Daarnaast werd verwacht dat het effect gemodereerd zou worden door de stelligheid van iemands mening over immigratie. De onderzoeksresultaten laten voor beide hypothesen geen steun zien.

Hoewel de hoofdanalyses dus geen significant effect laten zien van lezen over ideologische polarisatie op affectieve polarisatie, komt er toch een duidelijk patroon naar voren: respondenten met een sterkere mening over immigratie vertonen, los van de experimentele conditie, hogere niveaus van affectieve polarisatie. Dit suggereert dat er sprake is van groepsdenken, waarbij ideologische standpunten invloed hebben op hoe mensen andersdenkenden beoordelen. Het consistente verband wijst op goede kwaliteit van de data. Als de survey niet serieus zou zijn ingevuld, zou zo'n systematisch effect waarschijnlijk niet zijn verschenen. Deze bevinding valt buiten de hypothesen, maar biedt een interessante richting voor vervolgonderzoek, waarin affectieve en ideologische polarisatie los van politieke partijen verder onderzocht kunnen worden.

Het experiment lijkt dus geen effect te hebben gehad. De bevindingen lijken in contrast te staan met de eerdere resultaten uit het onderzoek van Levendusky en Malhotra (2016). Zij vonden in een Amerikaans experiment dat blootstelling aan informatie over polarisatie tussen Democraten en Republikeinen leidde tot een toename in affectieve polarisatie. Het verschil in uitkomsten kan op twee manieren worden geïnterpreteerd.

Allereerst is het mogelijk dat het veronderstelde mechanisme, dat lezen over ideologische polarisatie affectieve polarisatie versterkt, in deze context niet opgaat. Een belangrijke verklaring daarvoor kan liggen in het verschil in inhoudelijke focus tussen de studies. Waar Levendusky en Malhotra (2016) keken naar affectieve polarisatie ten opzichte van aanhangers van een andere politieke partij, richt dit onderzoek zich op houdingen tegenover mensen met afwijkende standpunten over immigratie. Hoewel dat een logische keuze is binnen de Nederlandse context, zijn de sociale scheidslijnen tussen voor- en tegenstanders van immigratie waarschijnlijk minder scherp dan de partijgrenzen in het Amerikaanse politieke landschap. In de VS is de mate van partij-identificatie doorgaans heel groot (Iyengar et al., 2019; Kloosterboer & Peels, 2024), wat groepsdenken bevordert en dus de kans op affectieve polarisatie vergroot. In de Nederlandse context rond het thema immigratie lijken ideologische verschillen minder sterk gekoppeld aan vaste groepsidentiteiten. Hierdoor wordt het *ingroup-outgroup* denken mogelijk minder geactiveerd, wat het uitblijven van een effect in dit onderzoek zou kunnen verklaren.

Het is dus mogelijk dat er geen effect is van lezen over ideologische polarisatie over immigratie op affectieve polarisatie. In dat geval zou er geen directe reden zijn om dergelijke berichtgeving te

problematiseren of beperken, aangezien het dan niet zou bijdragen aan affectieve polarisatie en de negatieve gevolgen die dat kan hebben.

Een tweede mogelijkheid is dat lezen over polarisatie wél een effect heeft, maar dat het in dit onderzoek niet is vastgesteld. Dit kan samenhangen met een aantal beperkingen in dit onderzoek, waardoor een eventueel effect niet is waargenomen. Op deze beperkingen wordt hieronder gereflecteerd.

Reflectie op resultaten

Hoewel in het onderzoek op verschillende manieren is geprobeerd een zo gevarieerd mogelijke groep respondenten te bereiken, is dat niet helemaal terug te zien in de steekproef. Eerder onderzoek laat zien dat vrijwillige online surveys vrijwel altijd over- en ondervertegenwoordigingen van bepaalde groepen met zich meebrengen. In dit onderzoek is onder andere een ondervertegenwoordiging van lager opgeleiden en mensen met minder interesse in politiek zichtbaar. Dit vormt een belangrijke beperking, omdat het de nauwkeurigheid en betrouwbaarheid van de resultaten kan beïnvloeden (Brüggen et al., 2016). Het is daarom belangrijk stil te staan bij de mogelijke invloed hiervan op de uitkomsten.

De ondervertegenwoordiging van lager opgeleiden zou van invloed kunnen zijn omdat opleidingsniveau samenhangt met opvattingen over immigratie. Lager opgeleiden ervaren doorgaans meer weerstand tegen immigratie dan hoger opgeleiden (Aaldering, 2017; De Koster & Van der Waal, 2014). Mensen met een negatieve houding ten opzichte van immigratie laten vaker affectieve polarisatie zien. Zij staan negatiever tegenover andersdenkenden, omdat zij hen verantwoordelijk achten voor ‘het probleem van immigratie’ (Renström et al., 2022). Doordat deze groep ondervertegenwoordigd is, zou het effect kunnen worden onderschat, aangezien berichtgeving bij hen mogelijk sterker negatieve beoordelingen van de *outgroup* oproept.

De ondervertegenwoordiging van lager opgeleiden hangt waarschijnlijk samen met het geringe aantal respondenten met weinig interesse politieke interesse. Uit eerder onderzoek blijkt dat opleidingsniveau namelijk positief samenhangt met politieke interesse en politieke kennis (Bovens & Wille, 2021; Hopkins & Gorton, 2024). Deze ondervertegenwoordiging is niet verrassend, aangezien deelname aan surveys kan worden gezien als een vorm van politieke participatie (Hopkins & Gorton, 2024). Deze scheve verdeling kan invloed hebben op de resultaten, want politiek geïnteresseerden gedragen zich anders in onderzoek naar politieke attitudes dan mensen met minder interesse (Malhotra & Krosnick, 2007).

Het mechanisme dat onderzocht is, is gebaseerd op de aanname dat berichtgeving over polarisatie de perceptie van verdeeldheid kan versterken (Levendusky & Malhotra, 2016). Voor politiek geïnteresseerden geldt dat deze versterking mogelijk minder sterk is. Zij volgen vaker het nieuws over maatschappelijke onderwerpen en hebben daardoor in grotere mate een beeld van de polarisatie rond immigratie (Bos et al., 2014). Informatie beïnvloedt vooral wanneer die nieuw is. Mensen met minder

politieke kennis zijn gevoeliger voor mediabeïnvloeding, omdat zij minder gepositioneerd zijn in het politieke landschap. Zij baseren hun opvattingen eerder op nieuwe informatie (De Ridder et al., 2008). Er is bij hen sprake van een informatietekort dat kan worden opgevuld door informatie te consumeren (Van den Hoogen et al., 2024). Voor politiek geïnteresseerden is het korte artikel in het experiment een relatief zwakke prikkel (Marquart et al., 2019). Ze zijn als het ware al ‘voorbehandeld’ doordat zij eerder vergelijkbare informatie hebben gelezen, wat mogelijke effecten kan temperen (Simonsen & Binkowski, 2022).

Tegelijkertijd is er ook literatuur die stelt dat mediaberichtgeving juist bij politiek geïnformeerden meer effect heeft, omdat zij politieke concepten beter begrijpen en verwerken. Volgens de kenniskloof-hypothese zorgt mediaberichtgeving bij deze groep voor grotere kenniswinst (Lind & Boomgaarden, 2019; Van Snippenburg et al., 2002). Deze kenniskloof wordt vooral vergroot via online tekstuele media, zoals het artikelformat in het experiment (Grabe et al., 2015; Lind & Boomgaarden, 2019). Lager opgeleiden of mensen met minder politieke interesse nemen de inhoud van de tekst minder goed op, wat het effect van het vignet zou kunnen verzwakken.

Deze twee mechanismen lijken tegenstrijdig, waarbij het niet duidelijk is of een groter aantal lager opgeleiden en/of mensen met minder politieke kennis zou leiden tot een over- of onderschatting van het effect. Vervolgonderzoek waarin politieke interesse en opleidingsniveau centraal staan kan meer inzicht bieden in deze mechanismen, en hoe berichtgeving over ideologische polarisatie op deze groepen inwerkt.

De eerdere blootstelling aan vergelijkbare berichtgeving kan er mogelijk ook toe leiden dat zelfs een neutralere tekst, zoals die in de controlegroep, al associaties oproept met politieke tegenstellingen. Veel respondenten zijn waarschijnlijk bekend met de debatten rondom immigratie en de betrokken groepen, waardoor ook feitelijke teksten groepsdenken kunnen activeren. De surveyvragen dragen hier mogelijk aan bij, doordat zij expliciet verwijzen naar ‘voorstanders’ en ‘tegenstanders’ van immigratie, wat *ingroup* – *outgroup*-denken kan oproepen. Dit kan zorgen voor een onderschatting van het effect.

Voor vervolgonderzoek kan het interessant zijn om vergelijkbaar onderzoek te doen met een ander thema. Immigratie is een thema dat sterk leeft in het publieke debat, wat het risico op voorbehandeling vergroot. Eerder onderzoek wijst erop dat bij experimenten over saillante thema’s de neiging is om zwakkere effecten te vinden dan bij onderwerpen met een lagere relevantie (Ciuk & Rottman, 2021). Thema’s die minder centraal in het debat staan, maar wel groepsdenken kunnen activeren, kunnen daarom interessant zijn voor vervolgonderzoek. Dan kan bijvoorbeeld worden gedacht aan gender of sociale zekerheid, aangezien Hartevelde (2021) stelt dat mensen over deze onderwerpen ook negatieve gevoelens hebben richting andersdenkenden.

In dit onderzoek is er bewust voor gekozen om, naast hypothese 1, alleen naar de modererende rol van de stelligheid van iemands mening te kijken. Deze keuze vloeit voort uit het veronderstelde mechanisme

op basis van de sociale identiteitstheorie en daarbij speelde ook de praktische haalbaarheid een rol. Toch valt op basis van theoretische inzichten ook te beargumenteren dat andere factoren van invloed kunnen zijn op het effect van mediaberichtgeving, zoals bijvoorbeeld mediaconsumptie (Iyengar et al., 2019). Vervolgonderzoek dat zich daar specifiek op richt zou inzicht kunnen bieden in de mate van voorbehandeling bij respondenten.

Daarnaast kan de vraag worden gesteld of de interventie sterk genoeg is om meetbare effecten te veroorzaken. Een enkel tekstfragment is mogelijk onvoldoende om direct verandering in attitudes teweeg te brengen, maar in een context van herhaalde blootstelling kan dit anders zijn (Ernst et al., 2017). Dit onderstreept het belang van longitudinaal vervolgonderzoek, waarbij langere tijd wordt gekeken naar de relatie tussen mediaberichtgeving en affectieve polarisatie. Ook andere mediavormen kunnen worden getest, zoals visuele media, die mogelijk een bredere doelgroep aanspreken en kenniskloven kunnen verkleinen (Grabe et al., 2015).

Ook kwalitatief vervolgonderzoek kan waardevol zijn om het mechanisme achter affectieve polarisatie door ideologische verschillen beter te begrijpen. Zo blijkt uit onderzoek dat mensen bij partijpolitieke evaluaties eerder denken aan partijelites dan aan gewone burgers (Druckman & Levendusky, 2019). Het is onduidelijk wie mensen in gedachten hebben wanneer ze denken aan ‘de ander’ bij ideologische polarisatie. Mensen hebben namelijk de neiging hun tegenstanders als extremer te zien dan dat zij zijn (Ahler, 2014). Het is interessant te onderzoeken of mensen bijvoorbeeld aan stereotypen denken, aan medeburgers in hun directe omgeving of het alsnog associëren met politieke partijen. Inzicht hierin kan helpen het gevaar van affectieve polarisatie beter te begrijpen en bijdragen aan effectieve interventies om polarisatie te verminderen.

Hoewel in dit onderzoek geen significant effect werd gevonden van het lezen over ideologische polarisatie over immigratie op affectieve polarisatie, is het belangrijk voorzichtig te blijven in de interpretatie. Zoals besproken zijn er verschillende beperkingen die tot een over- of onderschatting van het effect kunnen leiden. Er is een interessant verband zichtbaar tussen de sterkte van iemands mening over immigratie en affectieve polarisatie. Vervolgonderzoek is nodig om meer inzicht te krijgen in het verband tussen ideologische en affectieve polarisatie, en onder welke voorwaarden mediaberichtgeving invloed uitoefent op affectieve polarisatie.

Literatuurlijst

- Aaldering, L. (2017). Political representation and educational attainment: Evidence from the Netherlands (1994–2010). *Political Studies*, 65(1_suppl), 4-23.
<https://doi.org/10.1177/0032321715622788>
- Achterberg, P. (2006). Class voting in the new political culture: Economic, cultural and environmental voting in 20 western countries. *International sociology*, 21(2), 237-261.
<https://doi.org/10.1177/0268580906061378>
- Ahler, D. J. (2014). Self-fulfilling misperceptions of public polarization. *The Journal of Politics*, 76(3), 607-620. <https://doi.org/10.1017/S0022381614000085>
- Alvarez, R. M., Atkeson, L. R., Levin, I., & Li, Y. (2019). Paying attention to inattentive survey respondents. *Political Analysis*, 27(2), 145-162.
<http://dx.doi.org/10.1017/pan.2018.57>
- Areal, J., & Hartevelde, E. (2024). Vertical vs horizontal affective polarization: Disentangling feelings towards elites and voters. *Electoral Studies*, 90.
<https://doi.org/10.1016/j.electstud.2024.102814>
- Barabas, J., & Jerit, J. (2010). Are survey experiments externally valid?. *American Political Science Review*, 104(2), 226-242. <https://doi.org/10.1017/S0003055410000092>
- Bethlehem, J. (2010). Selection bias in web surveys. *International statistical review*, 78(2), 161-188. <https://doi.org/10.1111/j.1751-5823.2010.00112.x>
- Bos, L., Kruikemeier, S., & de Vreese, C. (2014). Gescheiden media? Sociaal-culturele verschillen in media consumptie. In M. Bovens, P. Dekker, & W. Tiemeijer (red.), *Gescheiden werelden? Een verkenning van sociaal-culturele tegenstellingen in Nederland*, 235–255. <https://hdl.handle.net/11245/1.440982>
- Bouwman, R., & Grimmelikhuijsen, S. (2016). Experimental public administration from 1992 to 2014: A systematic literature review and ways forward. *International Journal of Public Sector Management*, 29(2), 110-131. <https://doi.org/10.1108/IJPSM-07-2015-0129>
- Bovens, M., & Wille, A. (2021). Education, inequality, and political behavior. In *Oxford Research Encyclopedia of Politics*.
<https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.1772>

- Brüggen, E., van den Brakel, J. A., & Krosnick, J. (2016). *Establishing the accuracy of online panels for survey research* (p. 4). The Hague: Statistics Netherlands. Geraadpleegd van https://www.cbs.nl/-/media/_pdf/2016/15/2016-dp04-establishing-the-accuracy-of-online-panels-for-survey-research.pdf
- Brummel, L., Toshkov, D., Carroll, B., & Yesilkagit, K. (2023). *Polarisatie in de provincie Zuid-Holland*. Zuid-Holland Academie. Geraadpleegd van <https://kennis.zuid-holland.nl/wp-content/uploads/2024/02/2023-Rapport-Polarisatie-in-de-provincie-Zuid-Holland.pdf>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2019). *Politieke kwesties en standpunten; 2006, 2010 en 2012* [Dataset]. Geraadpleegd van <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/71723ned>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2024a). *Bevolking; geslacht, leeftijd en burgerlijke staat, 1 januari* [Dataset]. Geraadpleegd van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/7461BEV/table?dl=C0C51>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2024b). *Nederlanders hebben steeds vaker hbo of universiteit gevolgd*. Centraal Bureau Voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/41/nederlanders-hebben-steeds-vaker-hbo-of-universiteit-gevolgd>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2025). *Sociale contacten en maatschappelijke participatie* [Dataset]. Geraadpleegd van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85541NED/table?dl=B0A9F>
- Ceobanu, A. M., & Escandell, X. (2010). Comparative analyses of public attitudes toward immigrants and immigration using multinational survey data: A review of theories and research. *Annual review of sociology*, 36(1), 309-328. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.012809.102651>
- Charness, G., Gneezy, U., & Kuhn, M. A. (2012). Experimental methods: Between-subject and within-subject design. *Journal of economic behavior & organization*, 81(1), 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2011.08.009>
- Ciuk, D. J., & Rottman, J. (2020). Moral Conviction, Emotion, and the Influence of Episodic versus Thematic Frames. *Political Communication*, 38(5), 519-538. <https://doi.org/10.1080/10584609.2020.1793847>
- Commissariaat voor de media & Reuters Institute for the Study of Journalism. (2024). *Digital News Report Nederland 2024*. In *Commissariaat Voor De Media*. Geraadpleegd van https://www.cvdm.nl/wp-content/uploads/2024/06/2031086-CvdM-DigitalNewsReport-2024_def.pdf

- Dahlberg, S. (2009). Political parties and perceptual agreement: The influence of party related factors on voters' perceptions in proportional electoral systems. *Electoral Studies*, 28(2), 270–278. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2009.01.007>
- De Koster, W., & Van der Waal, J. (2014). Botsende opvattingen over etnische diversiteit en sociale orde: Hoe zijn verschillen tussen lager- en hogeropgeleiden te verklaren?. <http://hdl.handle.net/1765/77146>
- De Ridder, J., Kleinnijenhuis, J., & Scholten, O. (2008). Politieke kennis en effecten van nieuws. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 36(3). <https://doi.org/10.5117/2008.036.003.204>
- Dekker, P. (2022). Polarisatie in soorten en maten. In P. Dekker (red.), *Politieke polarisatie in Nederland*. Het Wereldvenster.
- Dekker, P., & Den Ridder, J. (2022). Percepties van tegenstellingen en polarisatie. In P. Dekker (red.), *Politieke polarisatie in Nederland* (pp. 15-34). Het Wereldvenster.
- Dennison, J., & Dražanová, L. (2018). Public attitudes on migration: rethinking how people perceive migration: an analysis of existing opinion polls in the Euro-Mediterranean region. European University Institute. <https://hdl.handle.net/1814/62348>
- Druckman, J. N., & Levendusky, M. S. (2019). What do we measure when we measure affective polarization?. *Public opinion quarterly*, 83(1), 114-122. <https://doi.org/10.1093/poq/nfz003>
- Enders, A. M., & Armaly, M. T. (2019). The differential effects of actual and perceived polarization. *Political Behavior*, 41, 815-839. <https://doi.org/10.1007/s11109-018-9476-2>
- Ernst, N., Kühne, R., & Wirth, W. (2017). Effects of message repetition and negativity on credibility judgments and political attitudes. *International Journal of Communication*, 11, 21. Geraadpleegd van <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/6506>
- European Social Survey European Research Infrastructure (ESS ERIC). (2018). ESS7 Data Documentation. Sikt - Norwegian Agency for Shared Services in Education and Research. <https://doi.org/10.21338/NSD-ESS7-2014>
- Fonseca, A., Brauer, M., Moisuc, A., & Nugier, A. (2013). Cognitive load causes people to react ineffectively to others' norm transgressions. *Journal of Applied Social Psychology*, 43(7), 1518-1527. <https://doi.org/10.1111/jasp.12145>

- Gidron, N., Adams, J., Horne, W. (2023). Who Dislikes Whom? Affective Polarization between Pairs of Parties in Western Democracies. *British Journal of Political Science*. 2023;53(3):997-1015. <https://doi.org/10.1017/S0007123422000394>
- Gidron, N., Sheffer, L., & Mor, G. (2022). Validating the feeling thermometer as a measure of partisan affect in multiparty systems. *Electoral Studies*, 80, 102542. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2022.102542>
- Gorodzeisky, A., & Semyonov, M. (2009). Terms of exclusion: Public views towards admission and allocation of rights to immigrants in European countries. *Ethnic and Racial Studies*, 32(3), 401-423. <https://doi.org/10.1080/01419870802245851>
- Grabe, M. E., Bas, O., & van Driel, I. I. (2015). Defecting from the Gutenberg legacy: Employing images to test knowledge gaps. *Journal of Communication*, 65(2), 300-319. <https://doi.org/10.1111/jcom.12150>
- Han, K. J. (2023). Issue salience and affective polarization. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 34(4), 770–788. <https://doi.org/10.1080/17457289.2023.2277429>
- Hannuksela, V., Söderlund, P., & Miklikowska, M. (2024). Political interest, political ideology, and attitudes toward immigration. *Frontiers in Political Science*, 6, 1422364. <https://doi.org/10.3389/fpos.2024.1422364>
- Harteveld, E. (2021). Fragmented foes: Affective polarization in the multiparty context of the Netherlands. *Electoral Studies*, 71, 102332. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2021.102332>
- Harteveld, E. (2022). Gevoelige snaren: affectieve polarisatie in Nederland. In P. Dekker (red.). *Politieke polarisatie in Nederland* (pp. 86-100). Het Wereldvenster.
- Harteveld, E., & Wagner, M. (2023). Does affective polarisation increase turnout? Evidence from Germany, The Netherlands and Spain. *West European Politics*, 46(4), 732-759. <https://doi.org/10.1080/01402382.2022.2087395>
- Hedegaard, T. F., & Larsen, C. A. (2023). The hidden European consensus on migrant selection: a conjoint survey experiment in the Netherlands, Germany, Sweden, and Denmark. *Acta Politica*, 58(4), 717-736. <https://doi.org/10.1057/s41269-022-00261-8>
- Hopkins, D. J., & Gorton, T. (2024). On the internet, no one knows you're an activist: Patterns of participation and response in an online, opt-in survey panel. *Political Research Quarterly*, 77(4), 1397-1414. <https://doi.org/10.1177/10659129241268818>

- Iyengar, S., & Westwood, S. J. (2015). Fear and loathing across party lines: New evidence on group polarization. *American journal of political science*, 59(3), 690-707.
<https://doi.org/10.1111/ajps.12152>
- Iyengar, S., Lelkes, Y., Levendusky, M., Malhotra, N., & Westwood, S. J. (2019). The origins and consequences of affective polarization in the United States. *Annual review of political science*, 22(1), 129-146. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-051117-073034>
- Iyengar, S., Sood, G., & Lelkes, Y. (2012). Affect, not ideology: A social identity perspective on polarization. *Public opinion quarterly*, 76(3), 405-431.
<https://doi.org/10.1093/poq/nfs038>
- Jacobs, L., & Hooghe, M. (2014). Televisie en anti-immigrantenhoudingen in Europa. Een vergelijkend onderzoek. In *Studiedag Steunpunt Media: Media en Maatschappij, Date: 2014/01/17-2014/01/17, Location: Brussel*. Geraadpleegd van <https://lirias.kuleuven.be/retrieve/285606>
- Jakli, L. (2023). Nathan P. Kalmoe and Lilliana Mason. Radical American Partisanship: Mapping Violent Hostility, Its Causes, and the Consequences for Democracy. *Public Opinion Quarterly*, 87(1), 235–238. <https://doi.org/10.1093/poq/nfac054>
- Kam, C. D., & Trussler, M. J. (2017). At the nexus of observational and experimental research: Theory, specification, and analysis of experiments with heterogeneous treatment effects. *Political Behavior*, 39, 789-815. <https://doi.org/10.1007/s11109-016-9379-z>
- Kane, J. V. and Barabas, J. (2019), No Harm in Checking: Using Factual Manipulation Checks to Assess Attentiveness in Experiments. *American Journal of Political Science*, 63, 234-249. <https://doi.org/10.1111/ajps.12396>
- Keijzer, M. A., & Mepham, K. D. (2021). Een pandemie van polarisatie?. *Mens & Maatschappij*, 96(2), 179-211. <https://doi.org/10.5117/MEM2021.2.003.KEIJ>
- Kenyon, T. (2014). False polarization: debiasing as applied social epistemology. *Synthese*, 191, 2529-2547. <https://doi.org/10.1007/s11229-014-0438-x>
- Kloosterboer, N., & Peels, R. (2024). Polarisatie en de Capitoolbestorming. *Algemeen Nederlands Tijdschrift voor Wijsbegeerte*, 116(1), 4.
<https://doi.org/10.5117/ANTW2024.1.002.KLOO>

- Kuppens, T., Gootjes, F., Boendermaker, M., Gordijn, E., & Postmes, T. (2020). *Ongenoegen, migratie, gastvrijheid en maatschappelijke onrust*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC). <https://hdl.handle.net/11370/2f37ae28-8c6d-462b-bdba-5c49e2e6be00>
- Levendusky, M., & Malhotra, N. (2016). Does media coverage of partisan polarization affect political attitudes?. *Political Communication*, 33(2), 283-301. <https://doi.org/10.1080/10584609.2015.1038455>
- Lind, F. & H.G. Boomgaarden (2019). What We Do and Don't Know: A Meta-Analysis of the Knowledge Gap Hypothesis. *Annals of the International Communication Association*, 43(3), 210–224. <https://doi.org/10.1080/23808985.2019.1614475>
- Malhotra, N., & Krosnick, J. A. (2007). The Effect of Survey Mode and Sampling on Inferences about Political Attitudes and Behavior: Comparing the 2000 and 2004 ANES to Internet Surveys with Nonprobability Samples. *Political Analysis*, 15(3), 286–323. <https://doi.org/10.1093/pan/mpm003>
- Marquart, F., Goldberg, A. C., Van Elsas, E. J., Brosius, A., & de Vreese, C. H. (2019). Knowing is not loving: media effects on knowledge about and attitudes toward the EU. *Journal of European Integration*, 41(5), 641-655. <https://doi.org/10.1080/07036337.2018.1546302>
- Martini, S., & Olmastroni, F. (2021). From the lab to the poll: The use of survey experiments in political research. *Italian Political Science Review/Rivista Italiana di Scienza Politica*, 51(2), 231-249. <https://doi.org/10.1017/ipo.2021.20>
- Mason, L. (2018). Losing common ground: Social sorting and polarization. *The Forum*, 16(1), 47-66. <https://doi.org/10.1515/for-2018-0004>
- Mayr, S., Erdfelder, E., Buchner, A., & Faul, F. (2007). A short tutorial of GPower. *Tutorials in quantitative methods for psychology*, 3(2), 51-59. <http://dx.doi.org/10.20982/tqmp.03.2.p051>
- McMurtrie, B., Philipp, M., Hebden, R., & Williams, M. (2024). Development and Validation of the Affective Polarization Scale. *International Review of Social Psychology*, 37(1). <https://doi.org/10.5334/irsp.926>
- Miltenburg, E., Geurkink, B., Den Ridder, J., Kunst, S., Sipma, T. (2024). *Continu Onderzoek Burgerperspectieven 2024/2*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. <https://www.scp.nl/binaries/scp/documenten/publicaties/2024/09/03/burgerperspectieven-2024-bericht-2/Burgerperspectieven+bericht+2+2024.pdf>

- Miltenburg, E., Geurkink, B., Tunderman, S., Beekers, D., & Ridder, J. D. (2022). *Continu Onderzoek Burgerperspectieven 2022/2*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. <https://www.scp.nl/binaries/scp/documenten/publicaties/2022/12/29/continu-onderzoek-burgerperspectieven---bericht-2-2022/Burgerperspectieven+bericht+2+2022.pdf>
- Mouissie, S. & Hoorntje, R. (2023, 18 november). *Opvang loopt spaak, roep om migratiebeperking: wat zijn de feiten over migratie?* NOS. <https://nos.nl/collectie/13958/artikel/2498271-opvang-loopt-spaak-roep-om-migratiebeperking-wat-zijn-de-feiten-over-migratie>
- NOS. (2019, 28 maart). *SCP: Nederlanders hebben gevoel dat polarisatie toeneemt*. NOS. <https://nos.nl/artikel/2278034-scp-nederlanders-hebben-gevoel-dat-polarisatie-toeneemt>
- Ozola-Schade, M., & Wolling, J. (2024). Media priming and immigration attitudes: Moderating effects of political ideology. *The Communication Review*, 27(4), 379-410. <https://doi.org/10.1080/10714421.2024.2401714>
- Peters, U. (2021). How (many) descriptive claims about political polarization exacerbate polarization. *Journal of Social and Political Psychology*, 9(1), 24-36. <https://doi.org/10.5964/jspp.5543>
- Reiljan, A. (2020). 'Fear and loathing across party lines'(also) in Europe: Affective polarisation in European party systems. *European journal of political research*, 59(2), 376-396. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12351>
- Renström, E. A., Bäck, H., & Carroll, R. (2021). Intergroup threat and affective polarization in a multi-party system. *The Journal of Social and Political Psychology*, 9(2), 553-576. <https://doi.org/10.5964/jspp.7539>
- Rivers, A. M., & Sherman, J. (2018). Experimental design and the reliability of priming effects: reconsidering the "train wreck". <https://doi.org/10.31234/osf.io/r7pd3>
- Russo, L., Turkenburg, E. M., Harteveld, E., & Heckhausen, A. (2024). This is not US: measuring polarization in multiparty systems. A quasi-replication study. *Italian Journal of Electoral Studies QOE-IJES*, 87(1), 27-42. <https://doi.org/10.36253/qoe-14034>

- Schachter, A., & Weisshaar, K. (2024). Survey Experiments in Sociology. *Annual Review of Sociology*, 51. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-083024-070113>
- Simonsen, K. B., & Bonikowski, B. (2022). Moralizing immigration: Political framing, moral conviction, and polarization in the United States and Denmark. *Comparative Political Studies*, 55(8), 1403-1436. <https://doi.org/10.1177/00104140211060284>
- Spierings, N. (2024). Conservatief keerpunt, anti-regenboogcampagne of toevalligheden?. In R. Voogd, K. Jacobs & M. Lubbers (red.) *De verkiezingen van 2023: 'Van onderstroom naar doorbraak: Onvrede en migratie* (pp. 150-155). <https://hdl.handle.net/2066/314104>
- Spruyt, B., & Kuppens, T. (2015). Warm, cold, competent or incompetent? An empirical assessment of public perceptions of the higher and less educated. *Current Sociology*, 63(7), 1058-1077. <https://doi.org/10.1177/0011392114554843>
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1986). *The social identity theory of intergroup behavior*. In S. Worchel & W. G. Austin (red.), *Psychology of intergroup relations* (pp. 7-24). Chicago: Nelson-Hall.
- Tajfel, H., Turner, J. C., Austin, W. G., & Worchel, S. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. *Organizational identity: A reader*, 56(65), 9780203505984-16.
- Tiemeijer, W.L. (2022). 'Polarisatie als coping strategie'. In Dekker, P. (red.), *Politieke polarisatie in Nederland* (pp.158-166). Het Wereldvenster.
- Van Boven, L., & Robinson, M. D. (2012). Boys don't cry: Cognitive load and priming increase stereotypic sex differences in emotion memory. *Journal of Experimental Social Psychology*, 48(1), 303-309. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2011.09.005>
- Van Den Hoogen, E., De Koster, W., & Van Der Waal, J. (2024). Filling the EU information deficit mitigates negative EU attitudes among the least knowledgeable. Evidence from a population-based survey experiment. *Journal of European Integration*, 46(6), 923–942. <https://doi.org/10.1080/07036337.2024.2352765>
- Van Erkel, P.F., & Turkenburg, E. (2022). Delving into the divide: how ideological differences fuel out-party hostility in a multi-party context. *European Political Science Review*, 14(3), 386-402. <https://doi.org/10.1017/S1755773922000121>
- Van Hoogtem, A., Meuleman, B., & Abts, K. (2019). Van slachtoffer tot bedreiging? Attitudes ten aanzien van vluchtelingen in vestigings-en niet-vestigingslanden. In S. André, G. Kraaykamp, R. Meuleman, M. Wittenberg (Eds.), *Samenhang in Europa: eenheid in verscheidenheid* (11-38). DANS: Den Haag.

- Van Snippenburg, L. B., Hagemann, C. P. M., & Hendriks Vettehen, P. G. J. (2002). Politieke kennis en mediagebruik in Nederland [Developments in verbal ability of low-educated people in the Netherlands: the downside of educational expansion]. *Mens en Maatschappij*, 77(1), 65-79. <https://hdl.handle.net/2066/62307>
- Wagner, M. (2021). Affective polarization in multiparty systems. *Electoral Studies*, 69, 102199. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2020.102199>

Bijlage 1 - Surveyvragen en Vignetten

Mening over immigratie

- Zou u zeggen dat immigratie over het algemeen slecht of goed is voor de economie van Nederland?
 - 0. Slecht voor de economie – 10. Goed voor de economie
 - 11. Weet niet
 - 999. Geen antwoord
- Zou u zeggen dat het culturele leven van Nederland over het algemeen ondermijnd (slechter voor cultuur) of verrijkt (beter voor cultuur) wordt door immigratie?
 - 0. Ondermijnd – 10. Verrijkt
 - 11. Weet niet
 - 999. Geen antwoord
- Zou u zeggen dat Nederland een slechtere of betere plek wordt om te wonen door immigratie?
 - 0. Slechter – 10. Beter
 - 11. Weet niet
 - 999. Geen antwoord

Vignetten

Controle vignet:

NOS Nieuws - Zaterdag 18 november 2023

Immigratie naar Nederland hoog in 2022, vooral door komst Oekraïners

In 2022 zijn bijna 130.000 mensen uit EU-landen naar Nederland gekomen. De meesten kwamen voor werk, studie of gezinshereniging, meldt het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Het totale aantal asielzoekers, inclusief eerste aanvragers en nareizende gezinsleden, kwam in 2022 uit op ongeveer 46.000. Ondanks die stijging is het aandeel asielmigranten de afgelopen tien jaar stabiel gebleven op zo'n 11 procent van de totale instroom.

Sinds 2008 is het aantal mensen dat naar Nederland verhuist structureel groter dan het aantal dat vertrekt. Dat verschil was in 2022 extra groot, vooral door de komst van Oekraïners na de Russische inval.

Polarisatie vignet:

NOS Nieuws - Zaterdag 18 november 2023

Immigratie zorgt voor verdeeldheid in Nederland

In 2022 zijn bijna 130.000 mensen uit EU-landen naar Nederland gekomen. De meesten kwamen voor werk, studie of gezinshereniging, meldt het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Het totale aantal asielzoekers, inclusief eerste aanvragers en nareizende gezinsleden, kwam in 2022 uit op ongeveer 46.000. Ondanks die stijging is het aandeel asielmigranten de afgelopen tien jaar stabiel gebleven op zo'n 11 procent van de totale instroom.

Sinds 2008 is het aantal mensen dat naar Nederland verhuist structureel groter dan het aantal dat vertrekt. Dat verschil was in 2022 extra groot, vooral door de komst van Oekraïners na de Russische inval.

Immigratie leidt in toenemende mate tot verdeeldheid in Nederland, blijkt uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). Meningingen in de samenleving lijken steeds sterker verdeeld. Ook in de politiek lopen de standpunten uiteen: waar sommige partijen pleiten voor strengere regels, willen andere partijen dat Nederland ruimhartig blijft voor mensen van buiten.

Discussies over immigratie zorgen regelmatig voor felle meningsverschillen, zowel in de politiek als in de samenleving. Mensen ervaren verdeeldheid en merken dat immigratie een gevoelig onderwerp is in gesprekken

Affectieve polarisatie

I. Meting door gevoelsthermometer (gebaseerd op Harteveld, 2021)

Hieronder kunt u op een schaal van 0 (koud) tot 100 (warm) aangeven hoe koud of warm u zich voelt ten opzichte van verschillende groepen. Scores tussen de 50 en de 100 graden betekenen dat u positieve en warme gevoelens hebt richting de groep. Scores tussen de 0 en de 50 graden betekenen dat uw gevoelens richting de groep koud en negatief zijn. Een score van 50 graden betekent dat u geen warme of koude gevoelens hebt over de groep.

- Mensen die voorstander zijn van immigratie?
 - 0. Koud – 100. Warm
 - 101. Weet ik niet
 - 999. Geen antwoord
- Mensen die tegenstander zijn van immigratie?

- 0. Koud – 100. Warm
- 101. Weet ik niet
- 999. Geen antwoord

II. Meting door karaktereigenschappen (gebaseerd op Druckman & Levendusky, 2019)

Antwoordopties:

- 1. Helemaal niet van toepassing
- 2. Nauwelijks van toepassing
- 3. Een beetje van toepassing
- 4. Neutraal
- 5. Redelijk van toepassing
- 6. Sterk van toepassing
- 7. Volledig van toepassing
- 8. Weet ik niet
- 999. Geen antwoord

In hoeverre vindt u de volgende begrippen van toepassing op voorstanders van immigratie?

- Intelligent
- Eerlijk
- Hypocriet
- Egoïstisch
- Gemeen

In hoeverre vindt u de volgende begrippen van toepassing op tegenstanders van immigratie:

- Intelligent
- Eerlijk
- Hypocriet
- Egoïstisch
- Gemeen

III. Meting van Sociale afstand (gebaseerd op Levendusky & Malhotra, 2016).

Antwoordopties:

- 1. Zeer oncomfortabel
- 2. Redelijk oncomfortabel
- 3. Een beetje oncomfortabel

4. Niet comfortabel, maar ook niet oncomfortabel
5. Een beetje comfortabel
6. Redelijk comfortabel
7. Zeer comfortabel
8. Weet ik niet

999. Geen antwoord

Hoe comfortabel zou u zich voelen in elk van de volgende drie verhoudingen met iemand die voorstander is van immigratie?

- ☐ Als goede vriend(in)
- ☐ In een romantische relatie
- ☐ Als leidinggevende op werk

Hoe comfortabel zou u zich voelen in elk van de volgende drie verhoudingen met iemand die tegenstander is van immigratie?

- ☐ Als goede vriend(in)
- ☐ In een romantische relatie
- ☐ Als leidinggevende op werk

Variabelen voor representativiteitscheck

- Gender: Wat is uw gender?
 1. Man
 2. Vrouw
 3. Anders
 4. Ik zeg dat liever niet

999. Geen antwoord
- Leeftijd: Wat is uw leeftijd?
 1. 18-24
 2. 25-34
 3. 35-44
 4. 45-54
 5. 55-64
 6. 65-74
 7. 75-84
 8. 85 of ouder

999. Geen antwoord

- Opleidingsniveau: Wat is uw hoogst afgeronde opleiding?
 1. Basisonderwijs
 2. Lager/ voorbereidend beroepsonderwijs (lbo/ vmbo)
 3. Hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo)
 4. Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo)
 5. Middelbaar beroepsonderwijs (mbo)
 6. Hoger beroepsonderwijs (hbo)
 7. Wetenschappelijk onderwijs (wo)

999. Geen antwoord

- Politieke voorkeur: In de politiek wordt soms gesproken over 'links' en 'rechts'. Waar zou u zich op deze schaal van 0 tot 10 plaatsen? (LISS-panel, Politics & Values)
 0. Links – 10. Rechts
 11. Weet ik niet
999. Geen antwoord

- Politieke interesse: In hoeverre bent u over het algemeen geïnteresseerd in politieke onderwerpen? (CBS, 2019)
 1. Niet geïnteresseerd;
 2. Weinig geïnteresseerd;
 3. Tamelijk geïnteresseerd;
 4. Zeer geïnteresseerd
 5. Weet ik niet
999. Geen antwoord

Aandachtcheck

Wat was de bron van het nieuwsartikel over immigratie dat u hebt gelezen?

1. GeenStijl
2. De Telegraaf
3. NOS
4. Weet ik niet

Debriefing

Hartelijk dank voor het invullen van de survey.

Door middel van dit onderzoek willen we beter begrijpen hoe mensen denken over andersdenkenden – oftewel mensen met andere meningen – nadat zij een nieuwsartikel hebben gelezen over het thema immigratie. Met uw deelname helpt u om inzicht te krijgen in het effect van mediaberichtgeving op polarisatie.

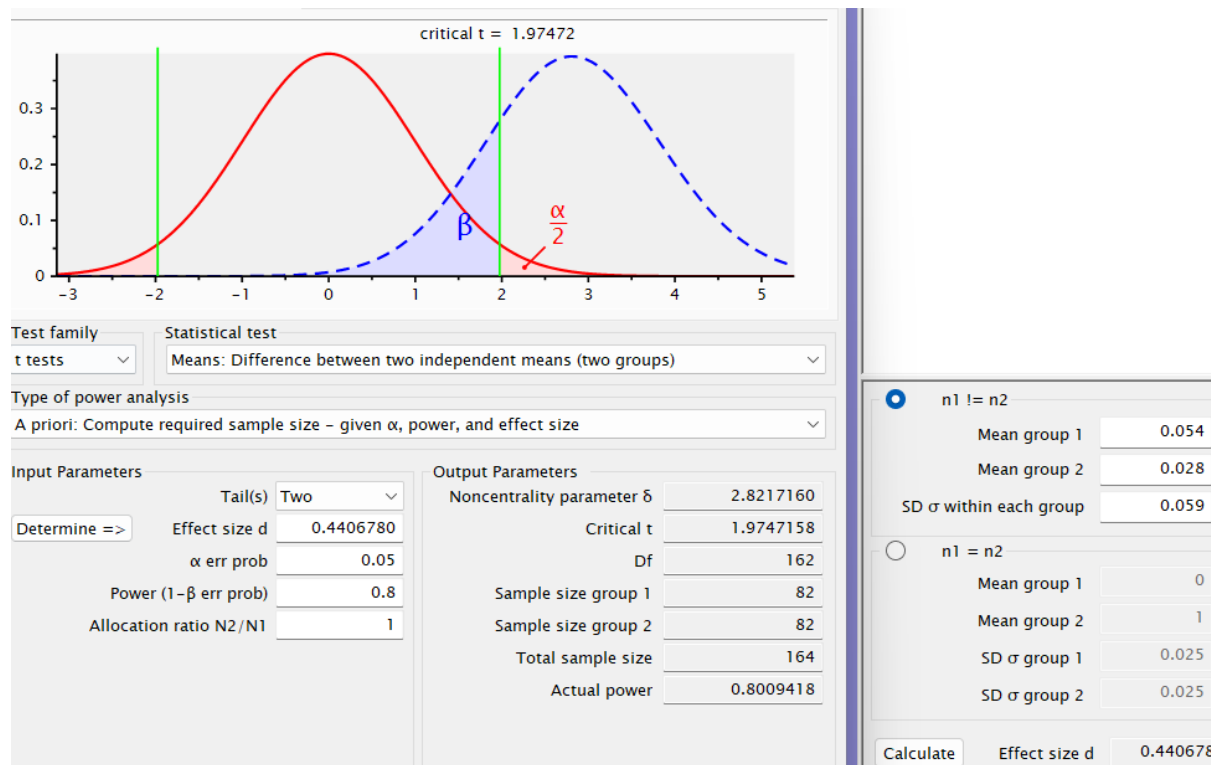
Alle verzamelde gegevens worden strikt vertrouwelijk en anoniem verwerkt, en alleen gebruikt voor onderzoeksdoeleinden.

Door op 'Antwoorden verzenden' (rechtsonder) te klikken geeft u toestemming voor het gebruik van uw anonieme antwoorden in dit onderzoek. Nogmaals dank voor uw tijd en bijdrage!

Bijlage 2 - Analyse in G-Power

Figuur 2

Powerberekening in G-power

Bijlage 3 - Beschrijvende statistieken steekproef

Tabel 12

Frequenties, percentages en cumulatieve percentages van steekproefvariabelen

	Aantal	Percentage	Cumulatief %
Gender			
Man	85	32.1	32.1
Vrouw	177	66.8	98.9
Anders	3	1.1	100.0
Leeftijd			
18-24	99	37.4	37.4
25-34	50	18.9	56.2
35-44	16	6.0	62.3
45-54	21	7.9	70.2
55-64	50	18.9	89.1
65-74	21	7.9	97.0
75-84	7	2.6	99.6
85 jaar of ouder	1	0.4	100.0
Opleidingsniveau			
Basisonderwijs	0	0	0
Lager/ voorbereidend beroepsonderwijs (lbo/ vmbo)	1	0.4	0.4
Hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo)	17	6.4	6.8
Vorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo)	24	9.1	15.8
Middelbaar beroepsonderwijs (mbo)	28	10.6	26.4
Hoger beroepsonderwijs (hbo)	91	34.3	60.8
Wetenschappelijk onderwijs (wo)	104	39.2	100.0
Politieke interesse			
Niet geïnteresseerd	10	3.8	3.8
Weinig geïnteresseerd	37	14.0	17.7

Tamelijk geïnteresseerd	134	50.6	68.3
Zeer geïnteresseerd	84	31.7	100.0
Links (0) – Rechts (10) schaal			
0	2	0.8	0.8
1	13	5.2	6.0
2	29	11.6	17.6
3	52	20.8	38.4
4	52	20.8	59.2
5	36	14,4	73.6
6	31	12.4	86.0
7	24	9.6	95.6
8	9	3.6	99.2
9	1	0.4	99.6
10	1	0.4	100.0

Tabel 13

Minimum-, maximumwaarden, gemiddelden en standaarddeviaties van steekproefvariabelen

	<i>N</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Gender	265	1	3	1.69	0.487
Leeftijd	265	1	8	2.88	1.936
Opleiding	265	2	7	5.90	1.220
Politieke interesse	265	1	4	3.10	0.774
Links-rechts	250	0	10	4.24	1.880

Bijlage 4 - Factor- en betrouwbaarheidsanalyses

I. Mening over immigratie

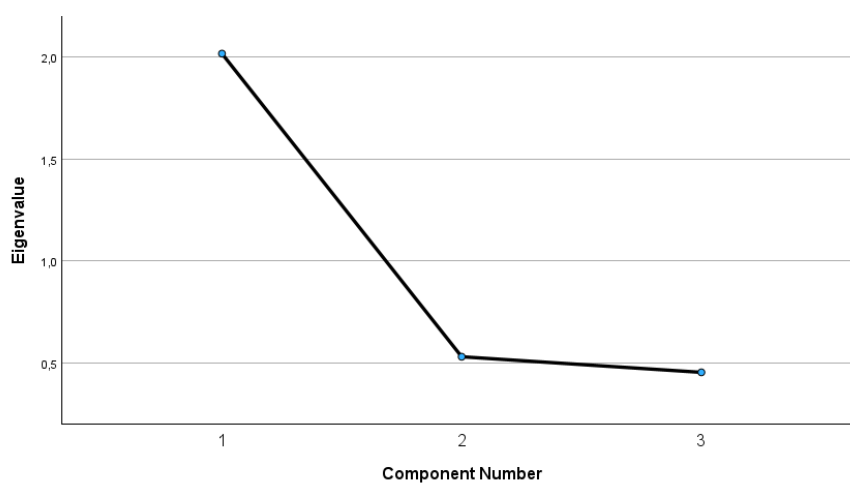
Tabel 7

Factorloadingen van de items van mening over immigratie

Items	Factorloadingen
Zou u zeggen dat immigratie over het algemeen slecht of goed is voor de economie van Nederland?	.805
Zou u zeggen dat het culturele leven van Nederland over het algemeen ondermijnd (slechter voor cultuur) of verrijkt (beter voor cultuur) wordt door immigratie?	.839
Zou u zeggen dat Nederland een slechtere of betere plek wordt om te wonen door immigratie?	.815
Eigenwaarde	2.016
R^2	.672
Cronbach's alpha	.752

Figuur 3

Screeplot Factoranalyse – Mening over immigratie

II. *Karaktereigenschappen - voorstanders*

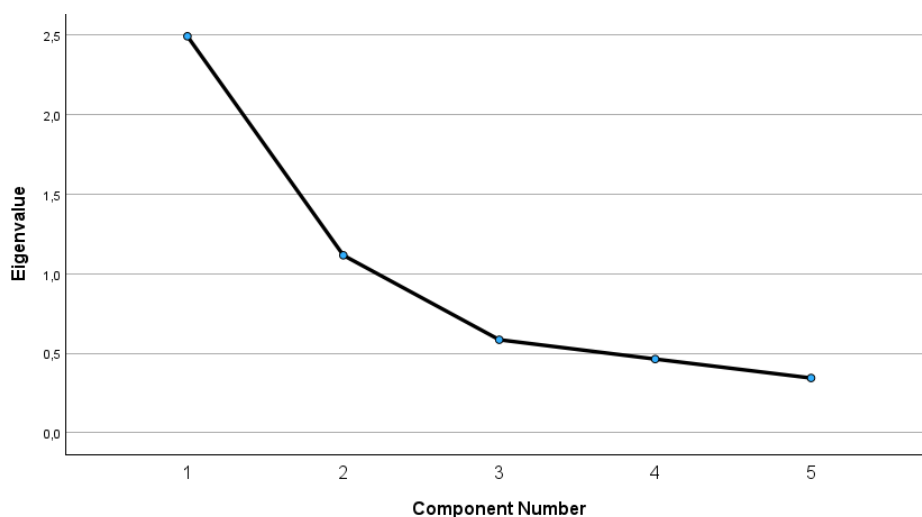
Tabel 8

Factorloadingen van de items over karaktereigenschappen - voorstanders

Items	Factorloadingen
In hoeverre vindt u de volgende begrippen van toepassing op voorstanders van immigratie? - Hypocriet	.703
In hoeverre vindt u de volgende begrippen van toepassing op voorstanders van immigratie? - Egoïstisch	.754
In hoeverre vindt u de volgende begrippen van toepassing op voorstanders van immigratie? - Gemeen	.621
In hoeverre vindt u de volgende begrippen van toepassing op voorstanders van immigratie? – Intelligent (r)	.478
In hoeverre vindt u de volgende begrippen van toepassing op voorstanders van immigratie? – Eerlijk (r)	.484
Eigenwaarde	2.492
R^2	.499
Cronbach's alpha	.747

Figuur 4

Screeplot Factoranalyse – Karaktereigenschappen voorstanders

III. *Karaktereigenschappen - tegenstanders*

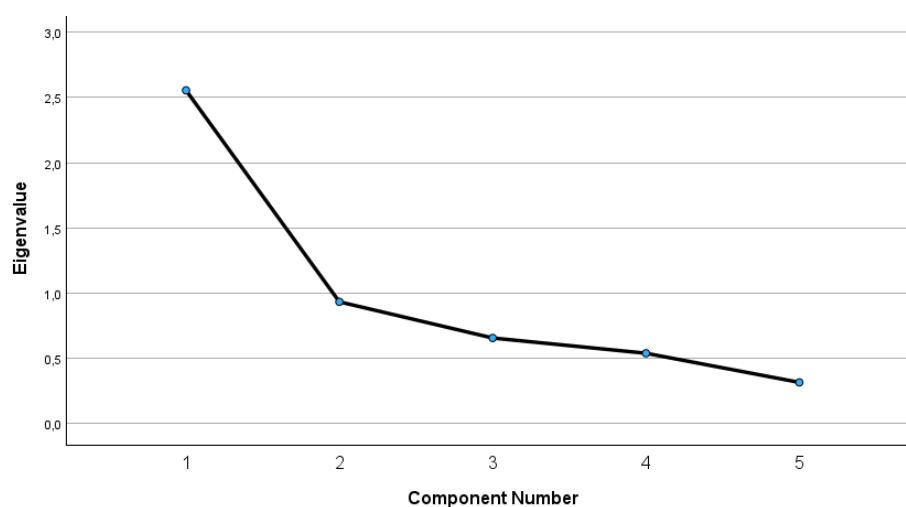
Tabel 9

Factorloadingen van de items over karaktereigenschappen - tegenstanders

Items	Factorloadingen
In hoeverre vindt u de volgende begrippen van toepassing op tegenstanders van immigratie? - Hypocriet	.808
In hoeverre vindt u de volgende begrippen van toepassing op tegenstanders van immigratie? - Egoïstisch	.832
In hoeverre vindt u de volgende begrippen van toepassing op tegenstanders van immigratie? - Gemeen	.746
In hoeverre vindt u de volgende begrippen van toepassing op tegenstanders van immigratie? – Intelligent (r)	.519
In hoeverre vindt u de volgende begrippen van toepassing op tegenstanders van immigratie? – Eerlijk (r)	.619
Eigenwaarde	2.555
R^2	.511
Cronbach's alpha	.751

Figuur 5

Screeplot Factoranalyse – Karaktereigenschappen tegenstanders

IV. *Sociale relaties - voorstanders*

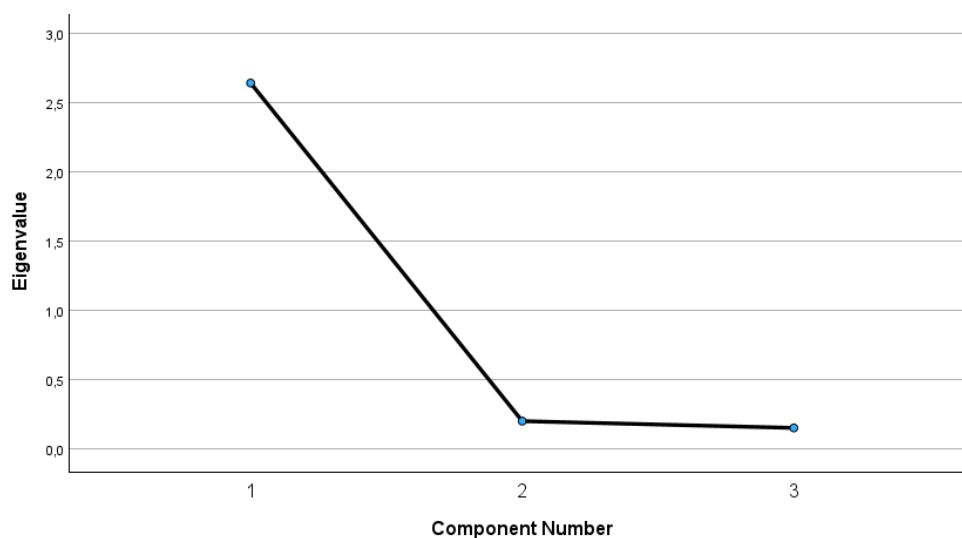
Tabel 10

Factorloadingen van de items over sociale relaties - voorstanders

Items	Factorloadingen
Hoe comfortabel zou u zich voelen in elk van de volgende drie verhoudingen met iemand die voorstander is van immigratie? – Als goede vriend(in)	.930
Hoe comfortabel zou u zich voelen in elk van de volgende drie verhoudingen met iemand die voorstander is van immigratie? – In een romantische relatie	.946
Hoe comfortabel zou u zich voelen in elk van de volgende drie verhoudingen met iemand die voorstander is van immigratie? – Als leidinggevende op week	.940
Eigenwaarde	2.644
R^2	.881
<i>Cronbach's alpha</i>	.931

Figuur 6

Screeplot Factoranalyse – Sociale relaties voorstanders

V. *Sociale relaties - tegenstanders*

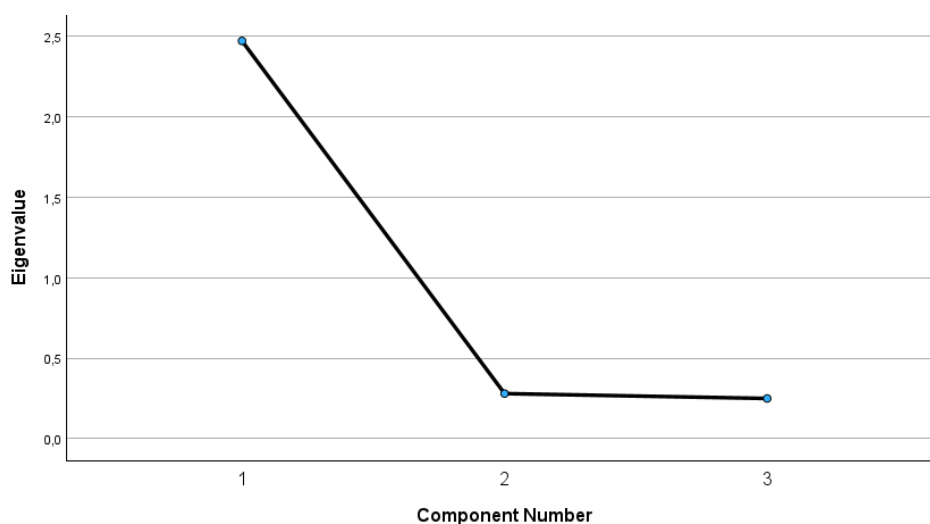
Tabel 11

Factorloadingen van de items over sociale relaties - tegenstanders

Items	Factorloadingen
Hoe comfortabel zou u zich voelen in elk van de volgende drie verhoudingen met iemand die tegenstander is van immigratie? – Als goede vriend(in)	.902
Hoe comfortabel zou u zich voelen in elk van de volgende drie verhoudingen met iemand die tegenstander is van immigratie? – In een romantische relatie	.912
Hoe comfortabel zou u zich voelen in elk van de volgende drie verhoudingen met iemand die tegenstander is van immigratie? – Als leidinggevende op week	.909
Eigenwaarde	2.471
R^2	.824
<i>Cronbach's alpha</i>	.891

Figuur 7

Screeplot Factoranalyse – Sociale relaties tegenstanders

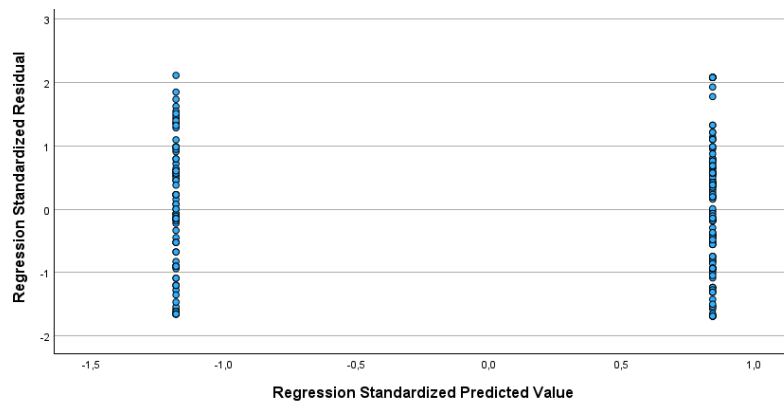

Bijlage 5 - Assumpties

I. Scatterplots

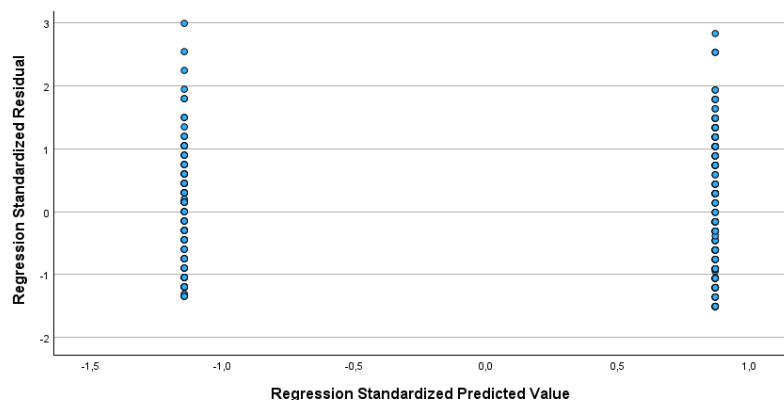
Figuur 8

Scatterplot van gestandaardiseerde residuen en voorspelde waarden voor gevoelsthermometer

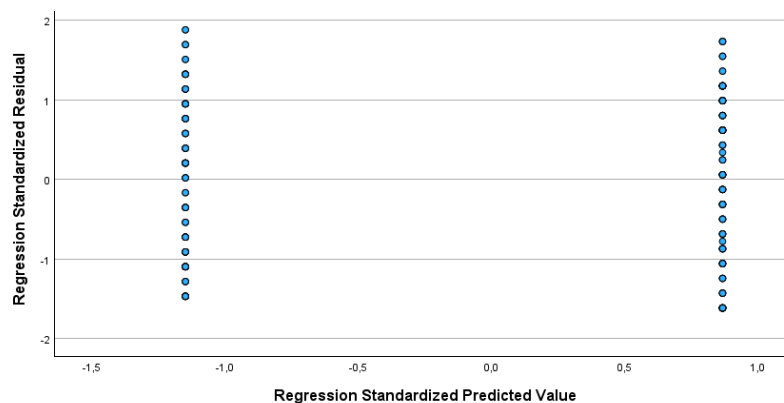
Figuur 9

Scatterplot van gestandaardiseerde residuen en voorspelde waarden voor karaktereigenschappen

Figuur 10

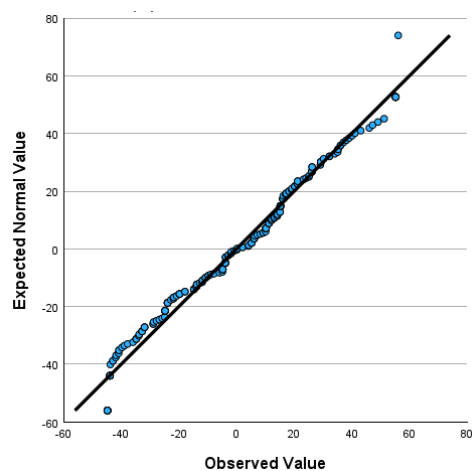
Scatterplot van gestandaardiseerde residuen en voorspelde waarden voor sociale relaties

II. *Q-Q Plots*

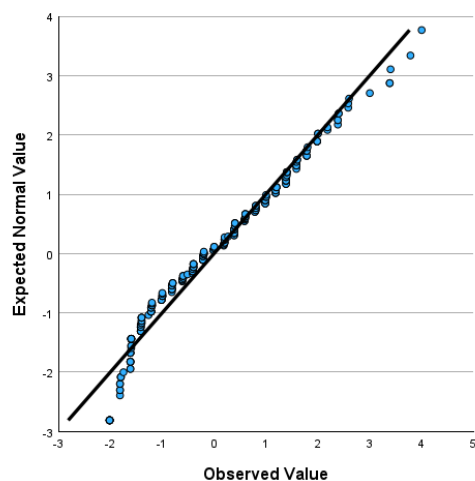
Figuur 11

Q-Q Plot van niet-gestandaardiseerde residuen voor gevoelsthermometer

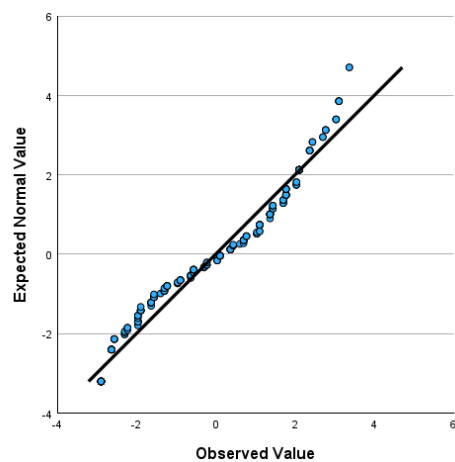
Figuur 12

Q-Q Plot van niet-gestandaardiseerde residuen voor karaktereigenschappen

Figuur 13

Q-Q Plot van niet-gestandaardiseerde residuen voor sociale relaties

III. Durbin-Watson Tets

Tabel 14

Durbin-Watson-test per regressiemodel

Model	Durbin-Watson
Regressie thermometer	1.925
Regressie karaktereigenschappen	2.096
Regressie sociale relaties	1.858

IV. Kolmogorov-Smirnov

Tabel 15

Kolmogorov-Smirnov-test per regressiemodel

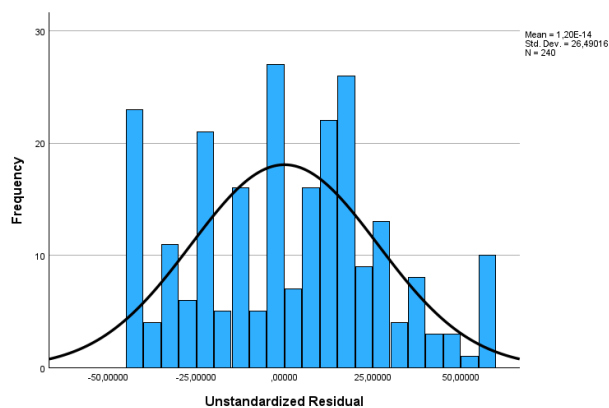
Model	Statistiek	Df	Sig
Regressie thermometer	.067	240	.012*
Regressie karaktereigenschappen	.085	264	<.001***
Regressie sociale relaties	.111	265	<.001***

Noot. *** $p < .001$. * $p < .05$.

V. Histogrammen

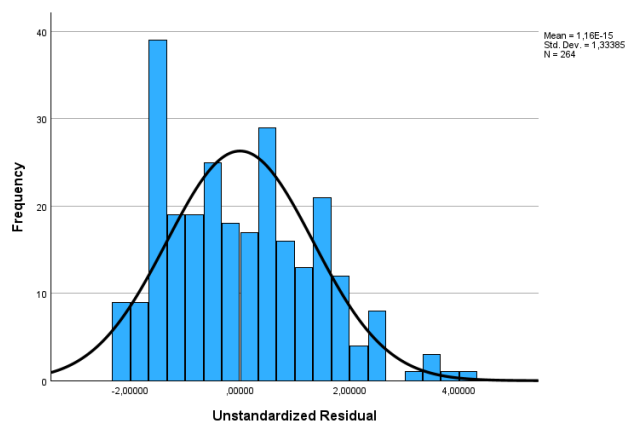
Figuur 14

Histogram van residuen met normaalcurve van gevoelsthermometer

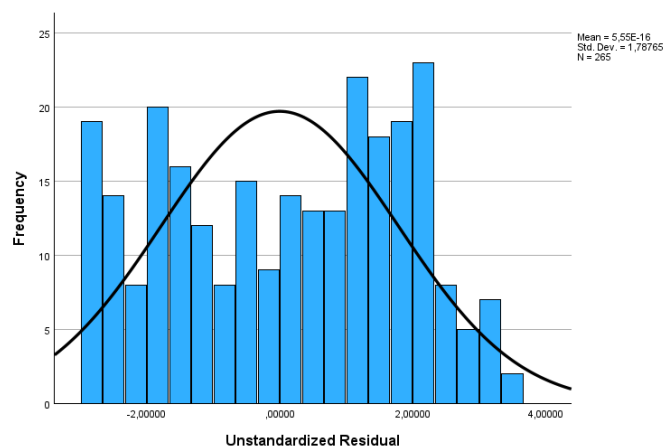
Figuur 15

Histogram van residuen met normaalcurve van karaktereigenschappen

Figuur 16

Histogram van residuen met normaalcurve van sociale relaties

Bijlage 6 - Regressies robuustheidscheck

I. Regressies hypothese 1 (met uitsluiting van degenen die aandachtcheck niet juist beantwoordden)

Tabel 16

Lineaire regressieanalyses voor de drie metingen van affectieve polarisatie

	<i>Model 1</i> <i>(gevoelsthermometer)</i>	<i>Model 2</i> <i>(karaktereigenschappen)</i>	<i>Model 3</i> <i>(sociale relaties)</i>
Constante	44.914*** (2.306)	2.015*** (0.113)	2.917*** (0.151)
Behandelgroep (0 = controlegroep)	-0.669 (3.544)	-0.209 (0.170)	-0.269 (0.228)

Noot. niet-gestandaardiseerde regressiecoëfficiënt met standaardfouten tussen haakjes

*** $p < .001$.

I. Regressies hypothese 2 (met uitsluiting van degenen die aandachtcheck niet juist beantwoordden)

Tabel 17

Lineaire regressieanalyses van gevoelsthermometer (met en zonder interactie tussen sterkte van mening en behandelingsconditie)

	Model 1	Model 2
Constante	30.612 (12.631)*	28.582 (12.701)*
Sterkte van mening over immigratie	9.176 (1.583)***	10.680 (1.944)***
Behandelgroep (0 = controlegroep)	2.206 (3.113)	9.167 (0.134)
Gender (0 = man)	7.402 (3.350)*	6.712 (3.384)*
Leeftijd	-0.593 (0.841)	-0.670 (0.841)
Opleiding	-0.057 (1.237)	0.097 (1.240)
Links-rechts schaal	-3.728 (0.867)***	-3.788 (0.866)***
Politieke interesse	0.727 (2.196)	0.781 (2.192)
Interactie (Sterkte mening x Behandelgroep)		-4.109 (3.095)

Noot. niet-gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten met standaardfouten tussen haakjes.

*** $p < .001$. ** $p < .01$. * $p < .05$.

Tabel 18

Lineaire regressieanalyses van karaktereigenschappen (met en zonder interactie tussen sterkte van mening en behandelingsconditie)

	Model 1	Model 2
Constante	1.510 (.643)*	1.489 (0.651)*
Sterkte van mening over immigratie	0.261 (.083)**	0.276 (0.104)**
Behandelgroep (0 = controlegroep)	-0.201 (.163)	-0.137 (0.318)
Gender (0 = man)	0.261 (.175)	0.254 (0.178)
Leeftijd	-0.009 (.044)	-0.009 (0.044)
Opleiding	-0.047 (.067)	-0.045 (0.067)
Links-rechts schaal	-0.162 (.046)***	-0.162 (0.046)***
Politieke interesse	0.182 (.112)	0.184 (0.113)
Interactie (Sterkte mening x Behandelgroep)		-0.038 (0.162)

Noot. niet-gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten met standaardfouten tussen haakjes.

*** $p < .001$. ** $p < .01$. * $p < .05$.

Tabel 19

Lineaire regressieanalyses van sociale relaties (met en zonder interactie tussen sterkte van mening en behandelingsconditie)

	Model 1	Model 2
Constante	1.910 (0.786)*	1.742 (0.791)*
Sterkte van mening over immigratie	0.476 (0.102)***	0.589 (0.127)***
Behandelgroep (0 = controlegroep)	-0.222 (0.199)	0.276 (0.387)
Gender (0 = man)	0.639 (0.214)**	0.588 (0.216)**
Leeftijd	0.042 (0.054)	0.038 (0.054)
Opleiding	-0.008 (0.081)	0.003 (0.081)
Links-rechts schaal	-0.321 (0.056)***	-0.325 (0.056)***
Politieke interesse	0.110 (0.137)	0.119 (0.137)
Interactie (Sterkte mening x Behandelgroep)		-0.296 (0.198)

Noot. niet-gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten met standaardfouten tussen haakjes.

*** $p < .001$. ** $p < .01$. * $p < .05$.

Bijlage 7 - Checklist Ethical and Privacy Aspects of Research

CHECKLIST ETHICAL AND PRIVACY ASPECTS OF RESEARCH

INSTRUCTION

This checklist should be completed for every research study that is conducted at the Department of Public Administration and Sociology (DPAS). This checklist should be completed *before* commencing with data collection or approaching participants. Students can complete this checklist with help of their supervisor.

This checklist is a mandatory part of the empirical master's thesis and has to be uploaded along with the research proposal.

The guideline for ethical aspects of research of the Dutch Sociological Association (NSV) can be found on their website (http://www.nsv-sociologie.nl/?page_id=17). If you have doubts about ethical or privacy aspects of your research study, discuss and resolve the matter with your EUR supervisor. If needed and if advised to do so by your supervisor, you can also consult Dr. Bonnie French, coordinator of the Sociology Master's Thesis program.

PART I: GENERAL INFORMATION

Project title: Geen Nieuws is Goed Nieuws? Het effect van lezen over ideologisch polarisatie op affectieve polarisatie (No News is Good News? The effect of reading about ideological polarization on affective polarization)

Name, email of student: Susan van Renssen - 743520sr@student.eur.nl

Name, email of supervisor: Prof. dr. W. de Koster - dekoster@essb.eur.nl

Start date and duration: Jan 2025, 6 months

Is the research study conducted within DPAS

YES

If 'NO': at or for what institute or organization will the study be conducted?

(e.g. internship organization)

PART II: HUMAN SUBJECTS

1. Does your research involve human participants. YES

If 'NO': skip to part V.

If 'YES': does the study involve medical or physical research? NO

Research that falls under the Medical Research Involving Human Subjects Act ([WMO](#)) must first be submitted to [an accredited medical research ethics committee](#) or the Central Committee on Research Involving Human Subjects ([CCMO](#)).

2. Does your research involve field observations without manipulations that will not involve identification of participants. NO

If 'YES': skip to part IV.

3. Research involving completely anonymous data files (secondary data that has been anonymized by someone else). NO

If 'YES': skip to part IV.

PART III: PARTICIPANTS

1.	Will information about the nature of the study and about what participants can expect during the study be withheld from them?	NO
2.	Will any of the participants not be asked for verbal or written 'informed consent,' whereby they agree to participate in the study?	NO
3.	Will information about the possibility to discontinue the participation at any time be withheld from participants?	NO
4.	Will the study involve actively deceiving the participants?
<i>Note: almost all research studies involve some kind of deception of participants. Try to think about what types of deception are ethical or non-ethical (e.g. purpose of the study is not told, coercion is exerted on participants, giving participants the feeling that they harm other people by making certain decisions, etc.).</i>	YES
5.	Does the study involve the risk of causing psychological stress or negative emotions beyond those normally encountered by participants?	NO
6.	Will information be collected about special categories of data, as defined by the GDPR (e.g. racial or ethnic origin, political opinions, religious or philosophical beliefs, trade union membership, genetic data, biometric data for the purpose of uniquely identifying a person, data concerning mental or physical health, data concerning a person's sex life or sexual orientation)?	YES
7.	Will the study involve the participation of minors (<18 years old) or other groups that cannot give consent?	NO
8.	Is the health and/or safety of participants at risk during the study?	NO
9.	Can participants be identified by the study results or can the confidentiality of the participants' identity not be ensured?	NO
10.	Are there any other possible ethical issues with regard to this study?	NO

If you have answered 'YES' to any of the previous questions, please indicate below why this issue is unavoidable in this study.

4. There is some deceiving in that the participants do not know that there is a control group and treatment group, and of which they are a part. But I would not say that it is unethical since all of the information that is shared in both the treatment group and control group are all true, they just get randomly assigned to one of them. This is unavoidable because when respondents would know which group they are a part of that might influence their answers.

6. Some political opinions will be collected. Because opinions about migration are expected to moderate the strength of the relationship between reading about ideological polarization on affective polarization, opinions about migration are taken as a moderating variable. Besides that, political interest, orientation, age, gender and education level will be taken as control variables and to check for the representativeness of the survey.

What safeguards are taken to relieve possible adverse consequences of these issues (e.g., informing participants about the study afterwards, extra safety regulations, etc.).

The respondents will be informed about the goal of the study afterwards + all the information that is shared in both the treatment group and control group is true + the respondents cannot be identified because there will not be questions like: name, place of residence or email-address.

Are there any unintended circumstances in the study that can cause harm or have negative (emotional) consequences to the participants? Indicate what possible circumstances this could be.

No

Please attach your informed consent form in Appendix I, if applicable.

Continue to part IV.

PART IV: SAMPLE

Where will you collect or obtain your data?

Qualtrics

Note: indicate for separate data sources.

What is the (anticipated) size of your sample?

265 people

Note: indicate for separate data sources.

What is the size of the population from which you will sample?

13 million (those of adult age in the Netherlands)

Note: indicate for separate data sources.

Continue to part V.

Part V: Data storage and backup

Where and when will you store your data in the short term, after acquisition?

In Qualtrics & SPSS

Note: indicate for separate data sources, for instance for paper-and pencil test data, and for digital data files.

Who is responsible for the immediate day-to-day management, storage and backup of the data arising from your research?

Me

How (frequently) will you back-up your research data for short-term data security?

(At least) Twice

In case of collecting personal data how will you anonymize the data?

Not applicable. The data is not personal because it cannot be directly or indirectly linked to an individual.

Note: It is advisable to keep directly identifying personal details separated from the rest of the data. Personal details are then replaced by a key/ code. Only the code is part of the database with data and the list of respondents/research subjects is kept separate.

PART VI: SIGNATURE

Please note that it is your responsibility to follow the ethical guidelines in the conduct of your study. This includes providing information to participants about the study and ensuring confidentiality in storage and use of personal data. Treat participants respectfully, be on time at appointments, call participants when they have signed up for your study and fulfil promises made to participants.

Furthermore, it is your responsibility that data are authentic, of high quality and properly stored. The principle is always that the supervisor (or strictly speaking the Erasmus University Rotterdam) remains owner of the data, and that the student should therefore hand over all data to the supervisor.

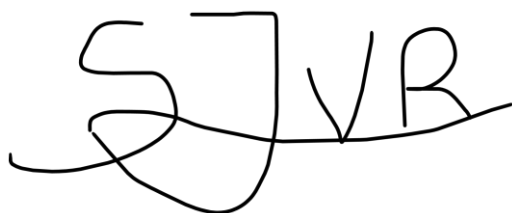
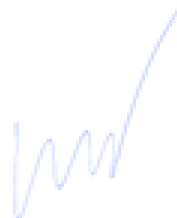
Hereby I declare that the study will be conducted in accordance with the ethical guidelines of the Department of Public Administration and Sociology at Erasmus University Rotterdam. I have answered the questions truthfully.

Name student: Susan van Rensen

Name (EUR) supervisor: Willem de Koster

Date: 19-03-2025

Date: 20-03-2025

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'SJR', with a large loop on the left and a horizontal line extending to the right.A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'W de K', with a large loop on the left and a horizontal line extending to the right.

APPENDIX I: Informed Consent Form (if applicable)

Beste respondent,

Ik ben Susan van Renssen, en voor mijn masterscriptie aan de Erasmus Universiteit doe ik onderzoek om beter te begrijpen hoe mediaberichtgeving over immigratie door mensen wordt ervaren en welke invloed dit mogelijk heeft op hun opvattingen. Uw antwoorden helpen mee om inzicht te krijgen in hoe dit onderwerp leeft in Nederland.

Het invullen van de survey duurt ongeveer 5 minuten. De survey bestaat uit een aantal stellingen over maatschappelijke thema's, een kort mediabericht en een paar aanvullende vragen. Deelname is helemaal vrijwillig en u mag op elk moment stoppen zonder een reden te noemen. U bent niet verplicht om alle vragen te beantwoorden. Tot u op verzenden klikt, kan u nog besluiten om niet mee te doen met het onderzoek. Na het verzenden kunnen de antwoorden niet meer worden verwijderd.

Uw gegevens blijven volledig anoniem. Er worden geen persoonsgegevens verzameld waarmee uw identiteit kan worden herkend. De verzamelde gegevens worden veilig opgeslagen en worden alleen gebruikt voor een wetenschappelijk doel.

Contactgegevens. Heeft u vragen over het onderzoek? Neem dan contact op met mij (Susan van Renssen): 743520sr@student.eur.nl.

Toestemmingsformulier:

Door dit formulier in te vullen en te verzenden:

1. Laat ik weten dat ik voldoende informatie heb gekregen over het doel en de opzet van het onderzoek.
2. Geef ik toestemming voor het gebruiken van mijn antwoorden voor het onderzoek
3. Bevestig ik dat ik ten minste 18 jaar oud ben.
4. Begrijp ik dat deelname vrijwillig is en dat ik tijdens de survey de hele tijd kan stoppen zonder gevolgen.
5. Ga ik ermee akkoord dat mijn anonieme gegevens worden gebruikt voor publicaties, onderwijs en toekomstig wetenschappelijk onderzoek.

☐ Ik geef toestemming aan de onderzoeker voor het verzamelen, gebruiken en bewaren van de volgende gegevens: Politieke opvattingen. En ik verklaar dat ik de informatie heb begrepen en instem met deelname aan dit onderzoek.

☐ Ik geef geen toestemming